

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 3 (108)

1994 m. vasaris

Mes ką tik girdėjome labai jaudinanti ir sukrečiantį pranešimą apie vyskupo kankinio Vincento Borisevičiaus likimą, paminėti ir kiti vyskupai kankiniai. Tai šiurpūs mūsų praeities puslapiai, kuriuos reikia labai gerai pažinti, žinoti ir tą žinojimą platiinti, kad toji praeitis nesugrįžtų. Bet mes turime taip pat gerai pažinti ir dabartį, ir tuos procesus, kurie vyksta šiandieną. Suvokti juos, matyti ne vien jų detales, atskirbes, ką tikrai kiekvienas matome, bet ir jų visumą, tam tikrą sistemą. Vėlgi dėl to, kad ana praeitis nesugrįžtų. Mums turbūt dar ne taip seniai, einant atkuriamos nepriklausomybės kelui, atrodė, kad, jeigu atsilakysime prieš Sovietų Sąjungos terorą, spaudimą, skaldymo pastangas, jeigu išsikovosime iš naujo demokratinių pasaulio valstybių tarpautinį pripažinimą (o ką jau kalbėti apie tokią svajonę prieš keletą metų, kad išeitų iš Lietuvos sovietų kariuomenė) - jau turbūt būsimė lyg ir sau-gesni, lyg ir padėjė atkurtos nepriklausomybės pagrindus ramesniems vi-daus kūrybos darbams. Šiandien, viena vertus, kai kurie tada atrodė labai svarbūs ir lemtingi dalykai jau pasiekti, o kita vertus - matome, jog jie, toli gražu, neužtikrina Lietuvos nepriklausomybės ir demokratijos Lietuvoje.

Šiandien yra dvigubas pavojuς nepriklausomybei demokratijai, vi-siuomenės pažangai ir piliečių gerovei. Vienas iš tų tarpusavyje susijusų pavojų - gresiantis naujas pasaulio pa-sidalijimas. Tas, kurį labai norėtų Vakarams įsiūlyti Rusija. Tai jau tarptautiniame politiniame žodyne pavadin-ta kaip antroji Jalta arba antrosios Jaltos grėsmė. Mes apie tai kalbamė Lietuvoje. Ir kai Rusijos politikai kalba apie strateginę partnerystę su JAV, tai mes matome, kad čia glūdi pasiūlymas ir kėslai pasidalinti pasauly i zo-nas, kad Rusija jai atitekusioje zonoje galėtų atkurti savo imperiją. Dabar svarbus, lemtingas laikotarpis tarpautinėje politikoje ir diplomatiijoje. Iš

Galbūt kam nors galėtų atrodyti, jog dabartinės valdančiosios LDDP idealas būtų lyg ir kokia nors nepri-klausoma tarybų Lietuva. Tačiau ar tai įmanoma? O jeigu kas nors toje pačioje partijoje mano, jog tai įmanoma, ar tai nėra apgaulinga, ar tai ne savęs apgaudinėjimas, kišant ir save, ir savo šali į tikrą kilpą.

Kaip tos sovietinės santvarkos atgaivinimas vyksta?

Algirdo KAARIO nuotraukos

daliés Rusijai pasiseké Amerikos val-džią įpainioti į savo planus. Kita ver-tus, pačioje Rusijoje vyksta tokie gas-dinantys politiniai procesai, kad ir Vaka-rų valstybės pradedā kiek atskvo-šeti. Mums, aišku, nereikia būti čia pa-syviems. Mes kiek galėdami stengia-mės, kad ir mūsų dabartinė valdžia

Lietuvoje matome gana nuosek-liai grąžinamą vienpartinę valdžią, nors dėl to iš pradžių buvo šiek tiek žaidžiama... Buvo vienas kitas nepar-tinių ministras (ar Krašto apsaugos mi-nistras priklausė Tautos pažangai). Žodžiu, truputį lyg ir ne visai mono-litiškas dar buvo tos valdžios vyriaus-

(Iš prof. Vytauto Landsbergio kalbos, pasakytos konferencijoje sausio 21d., Kaune)

ne visai miegotų.

Kita patojuas pusė-procesas, kurį pavadiniau resovietizacija. Tai sovietinės santvarkos ir sovietinio gyvenimo būdo, valdymo būdo, galvojimo būdo sugrįžimas. Jis grįžta ne iš kokiu tolimu užsienių, jis tiesiog yra gaivinamas iš tų pačių gyvų juodų šaknų, tebesančių mūsų žemėje, mūsų visuomeninėje dirvoje ir dažno Lietuvos žmogaus sieloje.

Resovietizacija neturi būti supran-tama tikta kaip santvarkos atgaivini-mas, nes pati santvarka ir Sovietų Są-jungos terorą, spaudimą, skaldymo pastangas, jeigu išsikovosime iš naujo demokratinių pasaulio valstybių tarpautinį pripažinimą (o ką jau kalbėti apie tokią svajonę prieš keletą metų, kad išeitų iš Lietuvos sovietų kariuomenė) - jau turbūt būsimė lyg ir sau-gesni, lyg ir padėjė atkurtos nepriklausomybės pagrindus ramesniems vi-daus kūrybos darbams. Šiandien, viena vertus, kai kurie tada atrodė labai svarbūs ir lemtingi dalykai jau pasiek-ti, o kita vertus - matome, jog jie, toli gražu, neužtikrina Lietuvos nepriklausomybės ir demokratijos Lietuvoje.

Šiandien yra dvigubas pavojuς nepriklausomybei demokratijai, vi-siuomenės pažangai ir piliečių gerovei. Vienas iš tų tarpusavyje susijusų pavojų - gresiantis naujas pasaulio pa-sidalijimas. Tas, kurį labai norėtų Vakarams įsiūlyti Rusija. Tai jau tarptautiniame politiniame žodyne pavadin-ta kaip antroji Jalta arba antrosios Jaltos grėsmė. Mes apie tai kalbamė Lietuvoje. Ir kai Rusijos politikai kalba apie strateginę partnerystę su JAV, tai mes matome, kad čia glūdi pasiūlymas ir kėslai pasidalinti pasauly i zo-nas, kad Rusija jai atitekusioje zonoje galėtų atkurti savo imperiją. Dabar svarbus, lemtingas laikotarpis tarpautinėje politikoje ir diplomatiijoje. Iš

sybinis lygmuo. (Nors šiaip skelbia, kad pastatys vieningą piramide) Ir štai atėjo laikas, kada atvirai pradėjo sakty, jog reikia atsikratyti svetimų ir sudaryti valdžią vien iš savų. Žino-ma, ir valdžios įstaigose vyksta valy-mas... Štai tas vienpartinis valdymas

būti. Taip, kaip buvo 50 metų įje prie-to pripratę, tai jiems norma. Vadinas, tokis yra valstybės valdymo modelis, kurį norima įgyvendinti. O kadangi vis dėlto laikai ne visai tie ir tas įgy-vendinimas labai savanaudiškas, o interesai greit kertasi, tai iš tikrujų gero

pakeisti. Tai yra visiška priešingybė demokratiniam supratimui. Ir iš čia kyla ta pagrindinė grėsmė demokratijai Lietuvoje.

Antra vertus, valstybės pavaldu-mas- kam? Pavaldumas kitai valsty-bei, jos valdžiai, jos sostinei, iš ten ei-nančiai įtakai. Tai pasiekiamā spaudi-mu, žinoma, tiesioginiu spaudimu, bet ir netiesioginiai ryšiai bei saitais, tarp kurių dar didelę reikšmę turi galvo-

ir vienos partijos rankose esanti visų reikalų kontrolė įgyja dar ir centralizuota pobūdį. Arba bent norima, kad visa valdžia būtų labai centralizuota. Mes Seime iš karto pajutome, jog iš tikrujų jokių tikrų diskusijų, daugumos pateiktų įstatymų projektų svars-tymų nėra, kad viskas yra nuspresta kitur, už Seimo ribų arba kokiame nors kabinete, o Seimo dauguma tie-siog nepakančiai žiūri net į bandymą dėl ko nors diskutuoti. Ir iš to centro eina ne tik įstatymai, bet ir nurody-mai, kaip greitai reikia juos priimti, iki kokios dienos. Kai kada būdavo įsakyta priimti labai svarbūjį įstatymą net per vieną dieną, nors to neleidžia joks reglamentas ar Seimo Statutas...

To centro buvimas nekėlė abejonių nuo pat pradžios. Nepatiko savivaldybės, ypač didžiuosiuose mie-tuose. Pradėta nuo Vilniaus savivaldybės. Važiavo specialiai paskirti žmonės tikrinti "labai blogo" Kauno, Klaipėdos, Šiaulių savivaldybės darbo, ieškant priešabū. Mes suprato-me, kad esmė ne ta, kad būtų patai-sytas savivaldybių darbas, bet kad jis būtų paimtas taip pat į valdančiosios partijos rankas. Kai kurie veikė-jai (gal labai jau arogantiški, o gal prasiatantys) atvirai sakė Seime, kaip čia gali būti - mes laimėjome rinkimus, o Vilniaus mes nevaldom. Vilniaus valdžia ne mūsų? Turi būti mūsų! Toks labai paprastas, gerai paži-stomas požūris - jei ne vienvaldystė, va-dinasi, kažkas bloga. Vienvaldystė, ge-ležinė ranka - tai yra taip, kaip turi

kokio nors valdymo (net prievertinio ar vieningo valdymo) vis tiek nėra. Yra tiktais daugiau netiesioginės. Matėme taip pat, kaip veikia grupiniai intere-sei tame pačiame valdyme. Kaip gru-pei draugų, ty. partinėi nomenklatu-rai, atitenka pagrindinis valstybės tur-tas per privatizacijos procesą arba su-stabdžius žemės gražinimą savininkams, keičiant žemės ūkio bendro-vių įstatymą ir apskritai neatiduodant žemės, paliekant ją toms laikinoms bendrovėms, kurios dabar žlunga, bankrutuoja. Oten kuo nors stipresni žmonės tiešiog pasiima viską, palikda-mi apgautus pensininkus apkritai be nieko.

Valstybės valdymas, kaip sakiau, turi tą valstybės pavaldumo aspektą. Viena vertus, norima suimti į savo rankas absoliučiai viską. Yra visokio nepakantumo, pavyzdžiu, kad dalis informacijos priemonių nepaklusni ir savarankiška ar nepriklasoma. Taip buvo sunaikinta televizijos studija, ku-ri turėjo būti nepriklasoma informa-cija Lietuvai, vėl visą laiką grūmojama uždaryti TELE-3, o kai nuolat grūmo-jama, tai suprantama, kad spaudžia-ma TELE-3 kai kada elgiasi atsargiai ir darosi į savotiškai netiesiogiai cenzūruojama studija. Buvo visokiu grasinimui pakeisti "Lietuvos aido" kryptį arba "atsiimi", kaip jie sakyda-vo, "Valstiečių laikraštį" į buvusios kompartijos pavaldumą. Ir šito stan-darto, kuris yra valdančiosios parti-jos veikėjų galvose, aš nežinau ar kas nors gali išvengti, ar tai gali kas nors

jimo ir mąstymenos bendrumas ir įpro-tis. Įprotis iš ten gauti direktyvas. Gal yra ir labai tiesioginių direktyvų, bet netiesioginių jų pavidala matome - kaip ilgai buvo laikomasi principo "nesi-pykti su Maskva". O nesipykti su Maskva-tai atiduoti kortas Maskvai, nes jau žino, kad susiraukusi pabars ir išreiškusi nepasitenkinimą valdys štai šali ir jos valdžią netiesiogiai, o galbūt ir tiesiogiai. Kad jaučiamas noras mus visiškai valdyti - tai jums, be abeo, irgi ašiku. Tai mes matome iš Rusijos užsienio politikos, prieš kurią protestuojame ir kartais pasiekiamė, kad ir valdžia protestuot. Gana pa-prastais dalykais rodo mus esant tos pačios sistemos dalimi. Štai vėl Mask-vos televizija atnaujino Lietuvos oro prognozių skelbimą, tarp spausdinamų NVS valiutų kursų yra ir Lietu-vos litas. Visa tai tartum per neapsi-zūrējimą, o iš tiesų rodo mums, jog natūraliai mes ten tebeesame ar tu-rētume būti. Galbūt tai koks mažas laikinas nesusipratimimas. Sakysim, kad ir žodžiai, terminologija: "buvesi sovie-tinė respublika". Mes visą savo nepri-klausomybės teisinię ir politinę kovą grindėme tuo, kad mes nebuvome sovietinė respublika.. Teisiškai Vaka-rai to niekada nepripažino. Tačiau Ru-sijos diplomatija, visa politika gana sekmingai palaiko Vakarųose sam-pratą, kad mes esame buvusi sovietinė respublika.. Na ir štai, deja, mūsų valdžios pareigūnai turbūt nejaucia to skirtumo svarbos, nes kai kada (nukelta į 2 ps.)

1994m. vasaris

TREMINTINYS

2

(atkelta iš 1 ps.)

Sovietėjimo bruožai

(Iš prof. Vytauto Landsbergio kalbos, pasakytos konferencijoje sausio 21d., Kaune)

pasako: "O koks čia skirtumas, ar mes buvome sovietinė respublika, ar nebuvo? O skirtumas yra labai didelis, nes, kaip sakiau, tai yra tam tikra samprata, kuri yra grėsminga pati savime. Išlikusi ji ir galvosenoje LDDP veikėjų (ypač vyresnės kartos), kurie dalyvavo anjoje valdžioje, važinėdavo į Maskvą gauti direktyvų ar ko nors "susikombinuoti" ir matė visą savo tvarkomos srities ir savo asmeninę gerovę būtent geruose santykiuose su Maskvos sovietiniais valdininkais. To, matyt, labai sunku atskiratyti. Tai galima būtų pavadinti psychologiniu ir politiniu reiškiniu - maskvocentrizmu. Turbūt mūsų dabartinei valdžiai pasaulio centras tebėra Maskva. Tam tikra prasme tai, kas vyksta Maskvoje, yra labai reikšminga Lietuvai, galbūt lemtinga, bet pasaulis turi ir daug svarbesnių politinių ir net karinių centrų, ir toks galvojimas, kad pirmiausiai mes tvarkome reikalus su Maskva, irgi yra pavojingas. Nepaisant dabartinės mūsų valdžios nuolatinė pareiškimų, kad jis orientuojasi irgi į Vakarus, kad jis tėsiai tą pačią politiką, kad norėtų, jog Lietuva įsijungtų į Europos Bendriją, Europos Sąjungą ir į Europos gynybines struktūras, iš tikrųjų to nedaro. Vakarų sostinės stebisi, kodėl pasūlymai rengti naujas sutartis, kurios priartintų Lietuvą prie Europos Sąjungos, dabar... guli kažkur Vilniaus ministerijose jau mažiausiai pusmetis. Ir, matyt, konkretių veiksmų nėra, tuo labiau nėra instrukcijų mūsų ambasadoms, kaip veikti šita kryptimi. Mes matérēme, kokia keista buvo situacija dėl apsisprendimo, ar Lietuva apskritai norėtų, ar norés kada įstoti į NATO; kaip reikėjo stumti, varyti, kad galų gale nors šis tas būtų pasakyta. Svarbu, kad buvo pasakyta. Dabar labai svarbu prašyti NATO konsultacijų, o kaip nustatyta taisyklėse, jų gali prašyti šalis, jaučiant, jog yra pavojuje. Mes tikrai turime pagrindą jaučių, kad esame pavojuje, ir turėtume tą konsultacijų prašyti. Bet visi juntame, kaip labai nenorima, vengiama ką nors konkrečiai ta prasme daryti. Tas maskvocentrizmas pasireiškia ir kaip tam tikras vasališkumas. Mat satelinės, antrinės valstybės laikyse labai jau sena-kad tik nesupykty ūžmininkas, prie kurio reikia prisitaikyti, nes jis yra didelis, jis gali supykti gali nubausti ar ko nors neduoti. O ką jis gali duoti, tai mes matome: tos gerovės iliuojus nuolatos mažėja. Galbūt tame vasališkumine yra ir Šantažo. Manau, kad ne apie vieną dabartinį Lietuvos vadovą gali būti labai kompromituojančių dokumentų Maskvoje. O yra pavojinga, jeigu žmonės gali būti valdomi manipuliujant.

Reikėtų paminėti vieną negerą mūsų valdžios bruožą. Santykiai su Rusija turi būti formuojami ne kaip žinybų ar ministerijų susitarimai, o grynaip kaip valstybės su valstybe. Dabar tokį žinybinių santykį yra daug. Kai kada labai skubotai, nesvarčius né valstybinei derybų delegacijai (kai jis dar buvo), net nesupazindinus delegacijos, ministerijos parašinėja susitarimus. Kitais pasirašinėjami dokumentai tik rusų kalba. Vadinas, nesilaikoma net elementarių tarpvalstybinių sutarčių normų.

Jau minėjau valdžios nepakartumą savivaldai Lietuvoje. Valdžia norėtų viską centralizuoti, kontroliuo-

ti. Dabar skiriama vyriausybės įgaliotiniai regionams ar būsimosioms apskritims. Jų įgaliotiniai Konstitucijos nėra apibrėžti. Čia gali būti nustatyti protinė, demokratinė rėmai, kur tvarko vyriausybės įgaliotinis, o kur visiškai savarankiškai tvarkosi savivaldybė. Bet su dabartine dauguma galima įvesti ir to įgaliotinio diktatą. O praktiskai dažniausiai dabar iš postų skiriama buvę partijos sekretoriai. Tai žmonės, lyg ir laikinai likę be darbo, kai kurie nuėjė į biznį (kaip ir KGB veikėjai). Kai kurie jų gali būti vėl pasitelkti valdžios sistemai atkurti. Viskas grižta į savo vietas.

Šiomis dienomis mes svarstėme valstybės saugumo tarnybos įstatymą-naujosios, neprilausomos Lietuvos, o tiksliai modeliuota pagal KGB. Iš principo ir pagal struktūras tai - sukarinta organizacija, su kariniais laipsniais (nuo generolo iki seržanto), su uniformomis ir su įgaliotiniais vykdymu. Gražu ne demokratinėms šalims būdingas funkcijas ar žvalgybines funkcijas, išaiškinant valstybės priesus, infiltruojamus iš užsienio. Svarbiausia - kovoti su esamos valdžios oponentais arba priešais ar opozicija šalies viduje. Tai net atvirai parašyta įstatyme. Mes siūlēme išbraukti nors tuos skandalinius žodžius, bet Seimo dauguma nubalsavo jų neišbraukti iš paliki, kaip ir tuos generolus. O iš kur jų reikės imti? Atras patyrusiu, laipsniuotu. Tai ne tik resovietizacijos procesas, bet nemažas staigus pavojus valstybės neprilausomybei.

Teisėtvarka. Čia mažai kas pasikeitė: sistema, kurioje varnas varnui akių nekerta. Mažai ką galėjome padaryti, kad Lietuvos plėsimas, korupcija (ypač provincijoje) būtų stabdoma vietinės valdžios ar teisėjo, ar prokuroro, ar policijos. Atkūrėme policiją. Jautėme nemažą entuziazmą, patriotizmą, o paskui matérēme, kaip tai gėsta, kaip grižta seni kadrų ir senos nuotakos...

Ideologija. Informacijos laisvė varžoma įvaldytais būdais - manipuliujama žmonių pažūromis, ių nuotakomis, nuomonėmis ir galų gale pasiekiamas norimas politinių rezultatas. Kai ilgesnį laiką manipuliuoja žmonės po to balsuojant ir išreiškia savo valią (arba visai nebalsuoja), patenka į depresiją, nieko daugiau nenori ir leidžia, kad dalykai klostyti taip, kaip norima valdžioje.

Matérēme pastangas atimti tautai atmintį arba iškreipti tą atmintį, paniektini praeitį. Ne tiktais niekinant tuos vadinausios Smetonos laikus. Jau vien tas pavadinimas suteikia tam tikrą spalvą - atseit ne neprilausomybė buvo svarbiausias tą laiką bruožas, bet kokia nors valdžia, kuri gal turėjo ir neigiamų bruožų. Mes su tuo susidurime nuo pat 1988-ųjų ar 1989-ųjų metų. Sajūdžiu bendraujant su tuometiniais politiniais vadovais ar vietininkais Lietuvoje. Reniant tam tikrus dokumentus, įvertinant Lietuvos statusą, vis dėlto buvo laikomasi tam tikros krypties, kuri ligi šiol yra ryški - nutrinti aiškią 1940-ųjų metų skiriamą liniją. Tartum mažai kas pasikeitė - ir prieš tai buvo diktatūra, ir po to buvo diktatūra. O tai, kad buvo panaikinta valstybė, tai ne taip svarbu. Štai kokių gudrių dalykų daroma, kad būtų būtent iškreipta atmintis ir politinis ar istorinis vertinimas...

Neišsprestas LDDP praeities ir ateities klausimas

"LDDP turi neišsprestą savo praeities ir ateities klausimą: ar atsiriboti nuo praeities nusikaltimų Lietuvai ir žmoniškumi, ar slėpti juos, kartu ir žmonių persekcionimą, pasipriešinimo žlugdymą, paslaugas okupuojančiai valstybei, dalyvavimą jos represijose. Su tuo susiję ir istorinės tiesos atskleidimo, jos klastojimo ir perrašymo klausimai. Tiesa reikalinga vienems. Ji padėtų ir pačiai LDDPapti demokratine, parlamentinė partija. Deja, pastaruoju metu matoma vis daugiau pozymiu, jog valdančioji partija linksta į sovietinės okupacijos pateisinimą, norėtų ir vėl perrašyti istoriją. Iš čia kilęs ir vyresniojo amžiaus LDDP vadovų rūpinimasis, kad kovos ir kančios archyvus, tai yra buvusių KGB, VRM ir LKP, taip pat rezistencijos archyvus valdytų ir kontroliuotų atitinkamai LDDP grupėi pavaldūs asmenys, kad normalus mokslinis darbas būtų varžomas, nutrauktas arba sukomprimituotas..."

Mes remiame Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų pasipriešinimą amoralioms LDDP užmačioms. Mes remsiame rezistentus visomis politinėmis priešmonėmis ir smerksime tuos, kurių sutiks būtų žaislais provokacijų "sumanytojų" rankose. LDDP vadovybė turi susimąstyti, nes sukėlus konfrontaciją neišvengs atsakomybės, "- rasha bendrame Demokratų, Krikščionių demokratų, Neprilausomybės partijos, Tautininkų ir Tėvynės Sąjungos lyderių pasiraštame pareiškime.

Konferencijai "Komunizmo nusikaltimai ir Lietuvos resovietizacija"

Kazlų Rūdos savivaldybės sprendimai patraukė Lietuvos patriotų dėmesį. Jvykis, apie kurį rašau, yra ne vienės reikšmės ir jo pasekmės-ne prieinancios, bet verčiančios susimąstyti ir padaryti atitinkamas išvadas:

Politinių kalinių, tremtinų ir šaulių, išlūkima kovoje 53 raudonųjų okupacijos metus už Lietuvos laisvę ir neprilausomybę, panoro vėl sulietuvinti sovietų perkrikštytas gatves, kaip antai Kazlų Rūdoje Stoties (buvusi Bažnyčios), o kai kurias pavadinti didžiųjų Lietuvos patriotų vardais. Atrodo, kad miesto valdžia galėjo tik džiaugtis dorais, tautinių žmonių ketinimais. Deja!

Dar 1990 12 2 patriotai prašė miesto valdžios, kad Stoties (buvusi Bažnyčios) gatvę būtų pavadinta vyskupo kankinio Vincento Borisevičiaus vardu. Surinko 150 parašų. Ši prašymą Kazlų Rūdos savivaldybė svarstė net 6 kartus. 1993 09 02 buvo nutarta atsižvelgti į žmonių prašymą. Prikaltos net ir lentelės su vysk. V. Borisevičiaus vardu. Tuo kartu buvo surinkta jau 500 parašų. Ir patriotai manė, kad tai bus prasmėga dovana Popiežiaus Jono Pauliaus apsilankymo Lietuvos proga. O Popiežius itin šiltai prisiminė Laisvės kovotojus Kryžių kalne ir Šiluvoje. Deja, greitai Marijampolės miesto savivaldybė atšaukė ši nutarimą, kaip neturintį įstatyminės galios, nes, anot jų, nebuvuo kvorumo. Pasirodo, kad penki deputatai iš penkiolikos yra suspendavę savo įgaliojimus. O posėdy net dešimties nebuvuo. Lenteles su vysk. V. Borisevičiaus vardu chuliganai nuplėše, o policija, nors žino nusikaltėlius, bet tyli. Teisėtus patriotų prašymus niekino kairiuju spauda: "Suvalkietis" - 6 kartus, "Lietuvos rytas" - 2 kartus. Korespondentas J. Urbonas parašė straipsnį "Politizuota gatvė". Pasak komunistų, politizuojamos gatvės, politizuojamos mokyklos. O kur jie buvo tada, kai okupantai trypė Lietuvos dvasią ir kūną?

Kas buvo vysk. Vincentas Borisevičius? Senas kovotojas už demokratiją Lietuvos, jaunimo auklėtojas. Telšių kun. seminarijos rektorius ir pavergtų žmonių gynėjas per visą raudonųjų okupacijos laikotarpį. 1946m. bolševiku sušaudytas, kaip keršto Bažnyčiai ir Lietuvai auka. Karo metais buvo išgelbėjės 12 žydų. Dabar jau pradėta vysk. V. Borisevičiaus byla Bažnyčios teisme Romoje kankinį vysk. V. Borisevičių paskelbtą Palaimintuoju.

Štai prieš koki žmogu pradėjo kovą nebolševikai Neprilausomoje Lietuvos? O juk jie turėjo progos bent iš dalies išpirkti nusikaltimus.

Peršasi išvada, kad Kazlų Rūdos savivaldybė (išskyrus Tarybos pirmininką ir 2-3 deputatus) yra pasiryžusi įtėti komunistinį genocidą prieš Lietuvos patriotus. Reikia manyti, kad jie neužmiršo komunistų nusikaltimų Pravieniškėse, Rainiuose, Červenėje ir kitur, tūkstančių nužudyti partizanų, politinių kalinių ir tremtinų. 1989m. "Pravdoje" sovietų istorikas Rojas Medvedevas tvirtina, kad komunistai po revoliucijos nužudė 45 milijonus žmonių! Taigi, atrodo, kad jie tėsiai sąmoningą genocidą Lietuvos.

Todėl prašau Konferenciją "Komunizmo nusikaltimai ir Lietuvos resovietizacija" mano iškelias mintis apsvarstyti ir informuoti Marijampolės ir Kazlų Rūdos savivaldybes, kad jos tėsiai genocidą prieš lietuvių tautą. Bet Lietuvos patriotai ilgai netylės, o nusikaltėliams teks atsakyti prieš Lietuvos įstatymus.

Monsinjoras Alfonsas Svarinskas, Lietuvos partizanas, politinis kalnys

Vilnius, 1994 01 21

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Parengė Edmundas SIMANAITIS

Stribų papročiai Seime

Sausio 13 d. Seimo iškilmingame posėdyje, dalyvaujant gausiai Kovo 11-osios Akto signatarų grupei, užsienio šalių ambasadoriams, diplomatams, Bažnyčios hierarchams ir kitiems svečiams, Opozicijos atstovas Andrius Kubilius paklausė Seimo, ar jis nepriartu sumanymui Seimo vardu pagerbti laisvės kovotojų atminimą, nunešant gėlių prie KGB rūmų paminklinio akmens ir aplankant grupę buvusių partizanų ir politinių kalinių buvusiose KGB kalėjimo kamerose, kur vyksta protesto akcija prieš KGB archyvų paėmimą vienvaldiškon DDP kontrolėn. Kairiojoje pusėje pasigirdo šūktelėjimų "Ne!" Tada keliolika Tėvynės Santaros Seimo narių su gėlėmis pakilo eiti iš salės centriniu taku. Pasigirdo kitokiu šūksniu... Gėlės buvo nuneštos ten, kur sumanya. Kamerose tądien budejo kauniečių grupė.

Kaunietis Jonas Dailydė atėjusiems parlamentarams kalbėjo: "Teisingumas Lietuvoje turi būti atkurtas. Mes jaučiamės pažeminti ir esame labai nuliūdinti dėl to, kad neatsižvelgia į politinių kalinių nuomonę. Esame teisūs ir mūsų reikalavimų negalima atmetti. Mūsų širdyse ne kerštas, o teisingumo siekimas, taika ir meilė žmonėms. Žinome, kad reikia atleisti aug ką ir daug kam, tačiau turime žinoti, kas nori to atleidimo".

Buvęs politinis kalnys Povilas Jakučionis, Seimo narys, LKD atstovas pasakojo: "Kai ėjome su gėlėmis iš salės, mus lydėjo tokie šūksniai iš kairiosios pusės: "Vargšliai!" Pasigirdo net žodis "banditai!" Vadinas, tai buvo adresuota mums visam būriui Seimo narių. Man rodos, tai ne tik etike pažeidimas, bet ir labai negražus politinis poelgis. Tai turėtų svarstyti Seimo Etikos komisija, kurios pirmininkas sėdi netoli centrinio tako ir greičiausiai nujaučia, kas taip elgesi".

Buvusi tremtinė, Seimo narė Vanda Briedienė piktinosi: "Kokie jausmai - taikos, keršto, pykčio? - vertė kairiuosius apšaukti įšeinančius "banditais"? Tai sakydami, jie parodė savo poziciją. Jie nevertina politinių kalinių vargo ir kančių. Atvirkščiai, priekaištauja esą jie yra neišsilavinę, kerštingi, visapusiškai prastesni žmonės. O juk vežé, trémé, į kalėjimus grūdo doriaus Lietuvos žmones. Kuo galima apkaltinti žmones, iškentėjusius dešimtis metų lageriuose? Reikėtų didžiuotis prieš visą pasaulį, kad turime žmonių, paaukojusių Tėvynėi gražiausius savo metus. Kas pasakė tokius žodžius, tiems ne vieta Seime. Mes einame į gerąjį Lietuvą. Gerumu galima daugiau padaryti".

Buvęs politinis kalnys, Seimo narys Algirdas Endriukaitis pritarė savo kolegų mintims ir pridūrė: "Mes pasakėme p. C. Jurėnui, kad norėsime čia ateiti ir padėti gėlių, kad apie tai pasakysime Seimui. Seimo pirmininkas paskutinę minutę sutiko leisti mums tai pasakyti, nes žinojo, kad mes būtume tą padare, nepaisydami, ar mikrofonai įjungti, ar išjungti".

1994m. vasaris

TREMINTINYS

3

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMŲ

Parengė Edmundas SIMANAITIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO DEKRETAS
1994m. sausio 25d. Nr. 216
Vilnius

**Dėl NKGB-MGB aukų, palaidotų 1944-1947 m.
Vilniaus m. Tuskulėnų dvaro teritorijoje, nužudymo
aplinkybių ištyrimo**

1. Ištirti 1944-1947m. NKGB-MGB aukų, palaidotų Vilnius m. Tuskulėnų dvaro teritorijoje, nužudymo aplinkybes sudarau komisiją: Pirmininkas - Jurgis JURGELIS, Lietuvos Saugumo tarnybos generalinis direktorius, Sekretorius - Algimantas REMEIKIS, Saugumo tarnybos organizaciniu skyriaus viršininkas, Narinė - Vytautas DROBNYS, VRM Kriminalistinės ekspertizės valdybos viršininkas, Antanas GARMUS, Teismo medicinos ir psychiatrijos centro generalinis direktorius, Ricardas JASPONIS, Vilnius miesto mero pavaduotojas, Arvydas SVETULEVIČIUS, Vidaus reikalų ministro pavaduotojas, Vidmantas VAICEKAUSKAS, Generalinės prokuratūros specialiųjų tyrimų skyriaus vyriausasis specialistas.

2. Dekretas įsigalioja nuo jo pasirašymo dienos.
Respublikos Prezidentas Algirdas BRAZAUSKAS

Ir baltarusiai nori Vilniaus

(Iš Centro sajungos spaudos konferencijos)
Baltarusių Tautos Fronto lyderis Baltarusijos liaudies deputatas Zenonas Pozniakas laikraščio "Narodnaja gazeta" 1994m. sausio 15d. numeryje paskelbė straipsnį "Apie rusų imperializmą ir jo pavoju". Straipsnis programinis, Jame išdėstyti BTF idėjos ir siekimai. Tarp daugelio rimtų ir teisingų Baltarusijos geopolitinės padėties vertinimų yra ir tokis, adresuotas Lietuvai:

"Mes neturime pamiršti, kad dėl rusų komunistinės politikos (Molotovo-Ribentropo pakto, stalininių-lenininių sprendimų ir t.t.) Baltarusija (Baltarusijos Liaudies Respublika) prarado trečdalį savo senujų žemių su autochtonais baltarusiais gyventojais, tarp jų savo sostinę Vilnių, Belostoko (Baltstogės), Smolensko, Briansko, Nevelio, Sebežo, Novozybkovo, Dorgobužo miestus, didelius žemių plotus rytuose iki pat Viazmos. Rusų komunistai politikai tvarkė mūsų žemes, dalijo ir atominėjo mūsų teritorijas. Jeigu dabar Rusijoje valdžią turi ne komunistai, tai laikas atstatyti teisingumą".

Atrodo, pakaktų atsiversti istorijos vadovėlių ir įsitikinti, kad Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinė buvo Vilnius, lietuvių genčių etnografinės ribos dar prieš amžių kitą ējo per šimtą ir daugiau kilometrų į rytus nuo dabartinės sienos. BTF stiprėjimas neišvengiamai komplikuos Lietuvos geopolitiką. Tam reikia rengtis šiandien. Ne tik lenkai, bet ir baltarusiai išsigeidė "susigrąžinti" Vilnių. Centro sajungos lyderis R. Ozolas karčiai pajuokavo: "Tikriausiai litvinai su lietuvisais spręs, ar paliki, ar nepaliki žemaičius toje būsimoje valstybėje". Mat baltarusių superpatriotai DLK laiko savo valstybe, save vadina litvinais, o mus-lietuvisais.

Rašytojas, publicistas Vytautas Alantas teigia mūsų prosenolius buvus "dideliais tolerantais" santykiose su kaimynais, tačiau "didžiuotis savo tėvynės praeities blizgėjimui yra vienas dalykas, o reikalauti dėti valstybės pagrindan tautinių pradžių kitas. Taigi susidaro išpūdis, kad valdovai, kurdamis imperiją, buvo tik dideli valstybininkai... Tautiškumas buvo paukotas išpūstam valstybingumui".

Būtent tai šiandien jaučiame labai skaudžiai.

Negestančio švyturio šviesa

Vasario 16-osios aktas tebūnie mums tuo švyturiu, kuris, atvedės mus į Valstybės nepriklausomybę ir Tautos laisvę, nerpertraukiamai ir neišdildomai nušviečia ir vainikuoja dabartinių mūsų kelią į savo nepriklausomos Valstybės atstatymą.

Iš "Tauto" apygardos partizanų laikraščio "Laisvės žvalgas", 1947m. vasario 10d. Nr.3-4/48

Ar galėjo patikėti laisvės kovojojai, kad Valstybės atkūrimo teks lauki pusę amžiaus, kad dešimtys tūkstančių bendražygių, šiandien dar nepripažintų Lietuvos karių savanorių padės galvas kovose už Tėvynę. Nerami Lietuvoje buvo 1988 metų pradžia. Daug ženkli rode artejančią audrą. Komunistų valdžia griebėsi kraštinėmis prieponių. Vasario pradžioje visoje Lietuvos teritorijoje faktiškai buvo paskelbta nepaprastoji padėtis. Gausus KGB aparatas ir

komunistai buvo mobilizuoti. Sovietų propaganda trimitavo, kad ne Vasario 16-oji yra tikroji Lietuvos nepriklausomybės diena, o gruodžio 16-oji. Mat Kapukas su Rusijos raudonarmiečių durtuvaais atneše Lietuvai tikrają laisvę ir nepriklausomybę. Tai buvo paskutinis galvą pametusios komunistų valdžios atviras mėginimas sumenkinti Vasario 16-osios reikšmę ir prasmę Lietuvai. Pakilo Sajūdžio bangą. Jos pažadinti žmonės dvejus metus entuziastic-

gai minėjo šią brangią Tautos šventę. Po Kovo 11-osios ji tapo valstybine švente. Tiesą pasakius, visada turėtume kalbėti apie vienodai svarbių ir brangių valstybinių švenčių triadą: Vasario 16-ąją, Kovo 11-ąją ir Liepos 6-ąją - Valstybės įkūrimo (Mindaugo karūnavimo) dieną.

I šiu metų Vasario 16-ąją atėjome po labai prasmingos, reikalingos ir naudingos konferencijos Tautos genocido ir resovietizacijos pavojaus temomis. Konferencijos vyko sausio 21d.

Didžioji frakcija ieško figos lapo

Sausio 24d. DDP frakcija paskelbė pareiškimą. Jame sakoma, kad Prezidento atmetas ir gražintas pakartotinai svarstyti antikorupcinis išstatymas dėl pareigūnų ir tarnautojų turto bei pajamų deklaravimo yra "nereikia jo taikyti atskiriems socialiniams sluoksniams, o ipareigoti deklaruoti turta bei pajamas visus nuolatinius Lietuvos Respublikos gyventojus". Taigi valdanciųjų partija prisipažsta prasovusi pro šiksnę, kai balsavo už tą labai reikalingą išstatymą. Prezidentas pasirodė esąs akylesis už jį išugdžiusią partiją, tuomet dar TSKP-LKP vadintą. Konstitucijos 22 straipsnis byloja, kad "žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas". Turto ir pajamų deklaravimas šią garantiją esą pažeistų. Kas kam darbo, kiek kas turi turto ir kaip jį įsigijo? O 23 straipsnis dar aiškesnis - "Nuosavybė neliečiamā". Jos teises saugo išstatymai. Ir nė žodelio apie tai, kokia nuosavybę saugo išstatymai - ar "prichvatizuotą", ar nugvelbtą, ar išigytą apgaulės būdu arba pasinaudojus aukšta tarnybine padėtimi, - ar teisėtai išigytą, paveldėtą? Valstybės, taip pat ir partijos turta priglobusi nomenklatura nieku gyvu nesutinka prisipažinti tai padariusi. Jos įsitikinimu, niekas tuo neturi domėtis. Jai be galio svarbu, kad šis didysis ir jau niekada nepasikartosiantis plėšimas būtų kaip nors "iteisintas", o jau tada nomenklatura sutiktų, kad šis tas būtų deklaruojama. Štai čia ir yra visa reikalo esmė. Bet ar mūsų Konstitucija tokia palanki nusikaltėliams ir nedorėliams? Anaiptol! Štai 27 straipsnis aiškiai sako, kad "žmogaus įsitikinimais... negali būti pateisinamas nusikaltimas ar išstatymų nevykdymas". Skubis išstatymų stoka per daug negalima. Kita vertus, ir Seimo, ir Prezidento pirmojo pareiga rūpintis, kad reikalingiausia išstatymai rastuši pirmiausia. O kontrolės tarnybų ir atsakingų pareigūnų spiečius. Yra kam tvarką daryti ir prižiūrėti, kad jos būtų laikomasi. DDP, taip išradęs gindama bet kokiu būdu išigytos nuosavybės teisę, lyg ir primiršta, kad Konstitucijos 29 straipsnis nomenklaturai ir iš jos išsilukštenusiems nuororišams jokių išimčių netekia - "išstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Zmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu". Tikriausiai šis straipsnis taikytinas ir darbininkui, ir įmonės direktoriui, ir tarnautojui, ir premjerui, ir pensininkui, ir prezidentui? Bet kai aukščiausiuojant Valstybės vadovą giminei, o ir jiems patiemis daroma ižūli įsimtis (o gal tai dar nepamiršta sovietmečio "papročių teisę"?), tai belieka kalbėti (o gal šaukti didžiu balsu?) apie visuomenės dorovę, vis dažniau kartojant, kad žuvis iš tiesų genda nuo galvos.

Algimantas Kasperavičius ("Naujasis dienovidis", 1994m. Nr.2) rašo, kad "kraštutinį liberalizmą, vadinamąjį libertarizmą" skelbiančios jėgos siekia kiek galima daugiau "apriboti valstybės institucijų vaidmenį ekonominėje ir socialinėje sferoje". Tokias idėjas propaguoja Lietuvoje iš sovietmečio nomenklatūros išdygę "verslininkai", "pramonininkai". Ši propaganda labai agresyvi. Maža to, jis griauna valstybės pamatus, "ji ne tik pateisina, bet ir šlovina mokesčių nemokėjimą, korupciją, teisėtvarkos institucijų nepaisymą, Konstitucijos išstatymų ir visuotinai pripažintos moralės nesilaikymą".

Pareigūnų ir tarnautojų turto ir pajamų deklaravimo né iš tolo negalima lygti su mokytojo, pensininko, invalido pajamų deklaravimu. Pakanka pažvelgti į pastariesiems išmokamų algų ar pensijų žiniaraštį. Iš tų pinigu nei fabriko, nei uosto, nei pilies nenupirksi. Jokių figos lapų neįmanoma uždengti DDP gėdos dėl sužugdyto antikorupcinio išstatymo. Tai ne tik DDP gėda, bet ir visos Lietuvos nelaimė.

Kaune ir sausio 22d. Vilniuje. Komunizmo nusikaltimai - tam siausių Lietuvos istorijos puslapių. Ligi šiol jie dar iki galo neištirti. Neištirtas ir genocido vykdymo mechanizmas. Norėtūsi tikėti, kad didžioji dalis mūsų piliečių, daugiau ar mažiau susijusių su komunistų partija ir represiniu KGB aparatu, suvokia savo asmeninę ir paveldėtą istorinę kaltę Tautai. Seimo pirmininkas Č. Juršėnas tą kaltę vaizdžiai pavadino kupra, tuo patvirtindamas, kad tos kaltės paprastai ir lengvai nusimesti neįmanoma. Tik Seimo pirmininkas prašė ne į kuprą žiūrėti, o stebeti, kaip darbar elgiasi kupros savininkas. Toks pasiūlymas priimtas, tačiau jis negali būti laikomas pakankama teisingumo atkūrimo sąlyga...

Socialdemokratų verčia Vyriausybę

Sausio 22d. paskelbtas LSDP Tarybos pareiškimas "Dėl LDDP vykdomos politikos" sudomino visas politines jėgas. Pareiškime "darbiečiams" pateikta net devyniolika kaltinimų. Tarp jų yra itin svarių ir svarbių didžiajai daugumai Lietuvos piliečių. Tiesą pasakius, nieko naujo nepasakyta. Apie tai kalbėjo opozicinių partijų atstovai ir rašė spaudą. LDDP, "tenkindama finansinių grupių ir korumpuotų valdininkų interesus", atmetė pasiūlymą neįteisinti neteisėtai išigytų pinigų įvedant litą, atmetė ir antikorupcinį valstybės pareigūnų ir tarnautojų pajamų deklaravimo išstatymą, "lėtai kloja valstybės teisinius pamatus", "iki šiol neįsteigia valstybės nuosavybės fondo institucijos, kuri leistų sumažinti valstybės pareigūnų savivaliavimą privatizacijos metu", nepateikia pramonės pertvarikymo programos, tokiu būdu leisdama "stambioms finansinėms grupuotėms nekontroliuojamai turtetė" ir valdininkams korumpuotis. Socialdemokratai "tvirtai teigia", jog LDDP nesilaiko rinkimų pažadų ir net Vyriausybės programos, o ministrų kabinetas "vykdo turtinę finansinių monopolinių kapitalo grupuočių ir nomenklatūrinų sluoksnių diktuojamą ekonominę-socialinę politiką". Socialdemokratai sužurė atmata LDDP pretenzijas vadinti savo politika socialdemokratine. Ju manymu, DDP yra "dešinės orientacijos partija, kuriant nomenklatūrinį kapitalizmą".

Taigi socialdemokratai pripažsta, kad šiuo metu dar tebevykstantis Lietuvos valstybės turto grobimas, "privatizimas", dalybos yra ekskomunistų politikos tikslas. Socialdemokratai nori pakeisti DDP Vyriausybę kita. Tačiau kas pasikeis suformavus naujają Vyriausybę? Valdanciųjų partija Seime šeimininkauja ir šeimininkaus. Jokių abejonių, kad naujaja vyriausybė formuos DDP. Kitaip ir būti negali. Taigi ir naujoji valdžia tės tą pačią politiką. Kosmetiniai pataisymai teisingumo neatkurs. Ko iš tikrujų siekiama, parodys artimiausia ateitis.

Ką primena pasipriešinimo Kryžius?

Vilniuje vykusioje konferencijos pradžioje LPKTS prezidentas B. Gajauskas ir Seimo Opazicijos lyderis įteikė paskutinio žuvusio Lietuvos partizano Antano Kraujelio seniūnukui tėvui Politinių kalinių ir tremtinų sajungos sūnaus apdovanojimą - Pasipriešinimo dalyvio Kryžių. Ši trupma, bet iškilminga ceremonija dvejopai jaudina patriotų širdis. Gražu ir teisinga, kad rodoma pagarba žuvusiam dėl Lietuvos laisvės kariui savanoriui. Tačiau kelia ne tik nuostabą, bet ir pasipirkinių sveiku protu nebesuvokiamas teisinis kazus. Nejaugiai ketverius atgautos nepriklasomybės metus gyvuojanti

(nuolata i 4 pl.)

1994m. vasaris

TREMINTINYS

4

(atkelta iš 3 psl.)

Tėvynė vis dar nesugeba, negali, nenori, nesiryžta priimtu civilizuotame pasaulyje būdu pagerbti savo sūnus ir dukteris, atidavusius gyvybes kovo se dėl jos laisvės? Ar žuvusieji ir gyvi išlikusieji laisvės kovotojai neverti Tėvynės pripažinimo ir valstybinių apdovanojimų? O gal ne Tėvynė kalta, kad žuvusių laisvės kovotojų atmintimi rūpinasi tik gyvi išlikę bendražygiai? Gal valdžia norėtų ne minėti pokario kovų istoriją, bet ištinti ją iš Tautos atminties?

Vyskupas atsisako įskundinėti

Jo Ekselencija vyskupas Antanas Vaičius ir istorikas Dalius Stancikas skaitė pranešimus apie vyskupo Vincento Borisevičiaus pastoracine, visuomeninę veiklą, jo tardymą ir žūtį. Vyskupas buvo prievertaujamas dirbtį saugumo agentu. 1946m. sausio 3d. jis parašė savo kaninkojams: "Įskundinėjimai višiskai nesuderinami nei su manimi pačiu, nei su mano pareigomis, nei su mano sąžine, ir todėl aš kategoriskai atsisakau įskundinėti. Jei kuo nusikaltau, tai savo kaltes išpirksi aš pats, o ne kas nors kitas už mane". MGB tribunolo teisėjas pplk. Chaliavin vyskupą V. Borisevičių nuteisė mirties bausme sušaudant. Nuosprendis buvo įvykdytas 1946m. lapkričio 18d. Vilniuje. Vyskupo kankinio beatifikacijos byla jau perduota Vatikanui. Turėkime viltį, kad mūsų Tėvynė globos dar vienas Palaimintasis.

Partizanų ištvermės šaltinis

Dalios Kuodytės pranešime kalbėta apie partizanų tikėjimą. Nuolatinio mirties pavojaus akivaizdoje kovotojai ieškodavo dvasinės atramos ir paquodos tikėjime. Itin skaudi partizanų savižudybių tema. "Tauro" apygardos partizanų kapelionas kun. Justinas Lelešius savo dienoraštyje rašė: "Kultūringame pasaulyje savižudybė negalima. Tai žmogiškos esmės ižeidimas, tačiau kovojame su barbarais. Žinoma, krikščioniška doktrina to nėleidžia, bet palikime tai spręsti maloningujam Viešpačiui".

Kovų patirtis privertė partizanus į "Tauro" apygardos statutą įrašyti, kad "laisvės kovotojas nepasiduoda gyvas su ginklu i prieš rankas". Okupantai vadovavosi žmogédriška "klasių kovos" teorija ir neturėjo jokių skrupulų. Jie mokėjo išgauti informaciją, tobulindami kankinių technologiją. Negaledami stoti atviron kovon, partizanai pasirinkdavo mirtį. Tai mirtis ne iš bailumo, o aiškiai suvokus pareigą ir atsakomybę. Ji prikygsta garbingai ir didvyriškai mirčiai kovos lauke. Tieki reikėtu pridurti prie ištraukos iš kuno dienoraščio.

Algimantas Kašeta skaitė pranešimą apie dvininkų aukas pokario laisvės kovose. Sovietinis saugumas tikėjosi, kad suėmus ir likvidavus vyskupus, daugu-

ma kunigų išsigas ir paklus okupantu reikalavimams. Tuščios buvo baudėjų vilčys. 1949m. buvo suimti 106 kunigai, kitaip 183 kunigai. Be minėto kun. J. Lelešiaus, laisvės kovotojams labai aktyviai teikdavo pataravimius "Dainavos" apygardos štabo ryšininkas kun. Zigmas Neciunskas-Elyte ir "Tauro" apygardos štabo steigėjas ir jonas Antanas Ylius-Vilkas.

Šlykščiausia ir pavojingiausia išdavikų rūšis

GTC darbuotoja Nijolė Gaškaitė savo pranešime nagrinėjo labai opią temą - "NKVD metodai majoro Sokolovo agentai-smogikai". Smogikai veikdavo persirengę partizanų uniforma. Ši praktika buvo žinoma dar 1928-1929 metais Vidurinėje Azijoje. Po Antrojo pasaulynio karo smogikų atsirado Ukrainoje ir kiek vėliau Lietuvoje. 1946m. viduryje į Lietuvą iš Ukrainos buvo atkeltas mjr. Sokolovas, tuo pat subūrės 20 žmonių grupę netoli Vilniaus. Pradžioje smogikų grupėje "dirbo" stribai, bet jie labai plėškiaudavo, ir gyventojai netikėdavo, kad jie partizanai. Okupantas stengesi verbuoti į smogikus nelaisvėn patekusius partizanus. Verbabimo būdai buvo nežmoniškai būsūs. Smogikų grupės dažniausiai gaudavo dviejų krypčių užduotis. Pirmoji-gaudytis ir naikinti pavienius partizanus ar jų grupes. Antroji-tardytis nepasiduodančius grafinimams ir prievertai suimtuosius. Partizanais apsimetę smogikai "išlaisvindavo" per mišką vežamą suimtajį, nusivesdavo į "partizanų" žeminę ir čia apkaltindavo "išvaduotąjį" bendradarbiavimu su okupantu arba net išdavyste. Žmogus partikėdavo pakliuvęs į partizanų rankas ir teisindamas paršydamo pasiaiškinimą, dažnai išvardydamas partizanų, ryšininkų, rėmėjų vardus, gyvenamąsias vietas ir pan. Po to smogikai suvaidindavo antrają spektaklio dalį - "partizanus" užpuldavo enkavedistai ir po "susiaudymo" nelaimėlis "pakliūdavo" į čekistų nagus su jo paties raštais, dabar tampančiais neginčiamais įkalčiais. Smogikai žudydavo partizanus miegančius, už stalo susēdusius, o Švenčionių apskrityme šitaip niekių buvo nušauti keturi partizanai, suklaupę neva priimti priesaką. Smogikai niekada nepalikdavo gyvų liudytojų išsaudydavo ištisas šeimas ar atsitiktinius žmones. Žinoma, sovietų propaganda kaltę versdavo laisvės kovotojams. Šis dar tik pradėtas tirti pasipriešinimo istorijos puslapis atskleis daug tiesos, iki šiol stropiai slėptos nuo visuomenės. Partizanai išdavikai, paversti smogikais, buvo dvigubi nelaimėliai. Jie žudydavo buvusius ginklo brolius itin žiauriai. Taip jie išpirkdavo savo kailį. Kai kurie bandė ištrūkti iš šių velnio žabangų, kiti išprotėjo, tretieems buvo pakeistos pavardės, nupirkti namai, o dalis jų tikriaus

siai dar ir šiandien tebegyvena.

Dvigubas pavojuj nepriklausomybei

Prof. V. Landsbergis kalbėjo apie resovietizacijos kryptis mūsų šalyje. Jis įžvelgia vidinį ir tarptautinį "pavoju nepriklausomybei, demokratijai, visuomenės pažangai ir piliečių gerovei". Vadinojo antrosios Jaltos galimybę kelia tarptautinį pavoju, jei mėgintų "galbūt tikai du didieji susitarti tarpusavyje dėl kokių nors įtakos zonų". Tokiems kėslams "galima pasipriešinti ir būnant nedidele, negausia tauta ir neturint branduolinių raketų, bet tik tada, kai šalis ir tauta yra pakankamai vieningos, pakankamai vieningai suvokia savo vertėbes ir yra vieningai pasiryžusios". Prelegento nuomone, "po didžiojo egzamino", tai yra 1991m. sausio 18-osios, Lietuvos vyksta "vertibių vieningo supratimo išplovimas iš vidaus". Seime iš karto po laimėtų rinkimų imta "beatodairiškai naujotis mechanika dauguma, priiminejant partinius sprendimus kaip Seimo įstatymus". Patvirtintas Saugumo departamento įstatymas, kuriuo saugumo tarnyba paverčiama "slapta politinė policija", o šios viena iš svarbiausių užduočių "ne kokia nors speciali valstybės žvalgyba prieš užsienio žvalgybas", bet pareiga ginti valdžią. Tarnyba sukarinta. "Pamatysim, koks generolo sulauksim mūsų naujame saugume". Ši užuominana skamba skaudžiai ir įspėjančiai. Jau žinome, kas ir kaip nežmoniškai žiauriai kankino ir nužudė Lietuvos karių savanorių-partizanų pirmajį generalą A. Ramanauską-Vanagą. Jo, kaip Lietuvos karvedžio, aukštoji valdžia dar nepripažino ir deramai nepagerbė. Ar nebus dar kartą paniekintas laisvės kovotojų atminimas ir įzeista Tėvynės garbė, kai pirmuoju saugumo generalu bus paskirtas vienas iš tų, kurie kolabruodami su okupantu, persekiuojo laisvės kovotojus ir niekiskai juos žudė.

"Sistemingai diskredituoja ma visa, kas gali būti pavadinta žodžiu-politika, nes politika- tai blogis, o abejingumas-dorybė". Sujauktos sąvokos - "antai žmogus siekia atgauti savo teises ir už tai apkaltinamas keršto siekumu". Jau vis dažniau šai pomasi iš tautiškumo arba "jis tariamas su ironišku atspalviu". Pranešėjo manymu, tai nesuprantama. "Mūsų tauta buvo keletą kartų beveik nutautinta ar užsimota ją nutautinti", tai kaip galima šaipyti iš tautiškumo? Opozicijos lyderis tiki, kad iš šios balos galime išbirsti, tačiau "išbrisime tik kartu susiėmę rankomis, prilaikydami tą, kuris paslydo arba nesusivokė, kur koja pastatęs, palaikydami broli ir draugą ir labai atvirai kalbdami".

Mokykloms - pasipriešinimo kovų istoriją!

Lietuvos Sajūdžio Tarybos pirmininkas istorikas R. Batūra

nepatenkintas Lietuvos istorijos dėstymu mokyklose. Iki 1957 metų Lietuvos istorija "buvo taisoma taip, kad būtų priimta Maskvos centru". Amžinos draugystės su "didžiaja rusų tauta" tema buvo privalo ma. Vėliau padėtis šiek tiek keitėsi, tačiau istorija vis tiek buvo palikta partijos politikos tartaite. Po nepriklausomybės atkūrimo imtasi leisti istorijos vadovėlius. Jau pasirodė vadovėlis V klasei. Šiaip jau atskiri skaitiniai neblogi, tačiau periodizacija "smogia dvasinį smūgi". Galima suprasti, kad Lietuva dar tebera jau neegzistuojančios Sovietų sajungos sudėtyje. Ne akcentuojama, kad pirmoji sovietinė okupacija įvyko 1940m. Vos užsimenamas arba nutylimas 1941 metų birželio sukilimas. Juk tada trumpam poros mėnesių laikotarpiui buvo atkurta ir paskelbta Lietuvos valstybės nepriklausomybė. Vokiečių reichas jos nepripažino, tačiau tokis faktas nenuginčiamas, ir jis "aukso raidėmis reikėtų įrašyti istorijon". Neakcentuojama ir antrosios sovietinės okupacijos pradžia. Vietoj to rašoma apie liaudies ūkio atstatymą. Aiškiai jaučiama sovietmečio dvasia. Lietuvos ūkį griovė ir sovietai, ir vokiečiai.

Nesuprantama, kodėl iš prelegento akiračio išsprūdo pokario ginkluoto pasipriešinimo istorija. Partizanų kovas reikėtų nušvesti iš mūsų Valstybės pozicijų. Pravartu priminti, kad Lietuvos Sajūdis yra vienintelis visuomeninis judėjimas, kuris savo Programoje aiškiai pasakė siekiąs, kad "rezistencija ir partizaninė kova, kaip teisėtas tautos pasipriešinimas okupacijai, būtų pripažintas kaip tautos savigyna". Toliau Sajūdžio Programoje reikalaujama ginkluoto pasipriešinimo dalyvius prilyginti Lietuvos Respublikos karinių pajėgų kariams, pripažinti jų karinius laipsnius, apdovanojimus. pasižymėjimo ženklos, suteiktų nusenusiems laisvės kovų dalyviams deramą globą ir rūpybą, nustatyti įstatymu pasipriešinimo kovų dalyvių statusą. Ten pat rašoma, kad "rezistencijos periodo istorinės medžiagos kaupimas, skelbimas ir tyrimas laikytini valstybinės svarbos dėrbais". Tenka su apgailestavimu konstatuoti, kad šie reikalavimai nepakartoti né vienoje iš Sajūdžio išsirutuliojusioje partijoje. Net Tėvynės Sajungos (Lietuvos konservatorių) Programoje nėra né vieno minėtų Sajūdžio Programos teiginių. Pranešėjas R. Batūra apgailestavo, kad istorijos vadovėlyje nepakankamai nušiečiami kruvinieji Sausio 13-osios įvykių. Istorijos mokytojai nesinaudoja išsamių dokumentų rinkinių prof. V. Landsbergio knyga "Laisvės byla". Istorijos vadoveliuose reikėtų išsamiai, akcentuotai nušvesti Liepos 6-osios, Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios dienų simbolinę prasmę ir reikšmę Tautos bei Valstybės istorijai ir mūsų mentalitetui.

Sutikdami 76-iasias Valstybės atkūrimo metines, suvokime bene pačią svarbiausią pasipriešinimo dalyvių ir apskritai Lietuvos piliečių pareigą visomis išgalėmis pasipriešinti mūsų Tautos didžiųjų pilietinių ir dorovių vertibių išplovimui. Maža to, - stengtis tas vertėbes gausinti ir puoselėti. Jų neišsaugojo, jų negausindami, kažin ar išsaugotume pačią didžiausią vertėbę - šalies nepriklausomybę. Te padaeda mums Dievas.

Kruviniausias Lietuvos archyvas

Ligšiolinis Genocido centro tyrimo vadovas A. Starkauskas savo pranešime konstatavo, kad "komunistų, vadovaujamų Sniečkaus, pasirinktas ne tiek Lietuvos rusifikavimas, kiek sovietizavimas, buvo vykdomas pačiomis brutaliausiomis priemonėmis jungtinėmis komunistų partijos ir NKVD-KGB jėgomis". Lietuvoje išliko gausesni KGB archyvai, negu Latvijoje ar Estijoje. Šiuose dokumentuose apstu sovietinės ideologijos, būtent-priešininkų niekinimo, savo nuopelnų iškėlimo. Archyvas susideda iš trijų šaltinių. Tai baudžiamosios, specialaus patikrinimo ir filtracijos bylos iš viso tokį apie 300 tūkstančių. Antrasis šaltinis - tai dokumentai, rasti KGB pastato kabinetuose, o tokį čia per 300. Šie dokumentai sudaryti apie 12 tūkstančių bylų. Iš Lietuvos rajonų ir KGB medicinos įstaigų suvežtos bylos sudaro trečiąjį archyvo šaltinį - maždaug 30 tūkstančių bylų. Šie milžiniški skaičiai rodo represinio aparato veiklos mastą. Buvo teisti ir kalinami beveik 200 tūkstančių žmonių. Šis skaičius tik apytikslis. Néra daugelio 1944-1945 metais suimtų ir išvežtų žmonių bylų. Kagebistai spejo sunaikinti rekordiškai didelę OTO kartoteką. Čia buvo duomenų apie 570 tūkstančių Lietuvos gyventojų, kurie kada nors buvo parašę nors vieną laišką į užsienį. KGB nujautė artejantį krachą. Gal todėl Užņaujovsko buvo įrengtas didžiulis archyvas vien Baltijos šaliams. Ten tebesaugomi 27 tūkstančiai bylų, iš kurių 4700 - opera tyvinės, o 16 tūkstančių - stribų bylos. KGB labai išsamiai informuodavo CK, dažniausiai asmeniškai pirmajį sekretorių apie KGB veiklą. Išliko labai vertingas nedidelis, tik 100 tomenų KGB susirašinėjimo su LKP CK fondas. Iš rajonų surinkta nevienodos vertės medžiaga. "Tokį didelį nevienodumą lémė saugumiečių nusiteikimas, karinių dalinių artumas ir svarbiausiai, kiek vietinė valdžia ir sajūdininkai paliko saugumiečiams laiko ir laisvės veikti". Šiuo metu KGB archyvą tvarko ir aprašinėja 30 žmonių grupė.

Seimo narys J. Listavičius išsamiai aptarė KGB archyvų teisinio reguliavimo problemas ir archyvams kylančias grėsmes.

Konferencijos organizatoriai informavo, kad pranešimai bus išleisti atskiru leidiniu.

Sutikdami 76-iasias Valstybės atkūrimo metines, suvokime bene pačią svarbiausią pasipriešinimo dalyvių ir apskritai Lietuvos piliečių pareigą visomis išgalėmis pasipriešinti mūsų Tautos didžiųjų pilietinių ir dorovių vertibių išplovimui. Maža to, - stengtis tas vertėbes gausinti ir puoselėti. Jų neišsaugojo, jų negausindami, kažin ar išsaugotume pačią didžiausią vertėbę - šalies nepriklausomybę. Te padaeda mums Dievas.

Edmundas SIMANAITIS

1994m. vasaris

TREMINTINYS

5

Zarasų rajone, du kilometrai į pietus nuo Antalieptės, kairėje Daugailių kelio pusėje yra Kaniūkų kaimas. Tai buvusio grafo Benedikto Tiškevičiaus žemė. Čia gyveno jo arklininkai, todėl ir kaimas vadinas Kaniūkai. Dvaras éjo iš rankų į rankas. 1933m. dvarą už 40 tūkstančių litų išsigijo kunigas Petras Liepa. Atskvietė čia savo broli Joną, medicinos felčerį. Šeima buvo didelė: žmona Elžbieta, mokytoja, ir septyni vaikai. Kartu gyveno Elžbietos seserys: Barbora Libertytė-Zoštautienė ir Veronika Libertytė.

1948m. gegužés 22d. vienuolikos asmenų Liepos šeimą socializmo statytojai išvežé į Krasnojarsko kraštą, Novo Ingalo raj. Kaliūčių kaimą. Vargo statybose ir prie miško nusakimo darbų. Leido išvykti 1960m., bet Lietuvoje apsigyventi uždraudė. Kad būtų arčiau giminės, apsistojė Latvijoje, Eglainėje. Čia 1968m. mirė Jonas Liepa, 1982m. jo žmona Elžbieta ir jos seserys Libertytės. Pamažu Jono Liepos vaikai iškūrė Lietuvą. Prienų rajone gyvena Akvilius ir Laimutis. Dvy-

nukės Birutė ir Nijolė- Kaune. Vytautas Visagine, Almutė Panevėžyte. Tiki Kestutis Liepa liko Eglainėje saugoti tėvų kapą.

1916m., gržęs iš carinės tarnybos, Kaniūkuose apsigyveno darbštus dzūkas Simonas Jakavonis, nusipirkęs 30ha dvaro žemės. Sūnus Bronius (1922-1945), baigęs Ukmergės mokytojų seminariją, dirbo mokytoju, vėliau Antalieptės progimnazijos direktoriumi. 1945m. vasario 16d. jų sodybą Kaniūkuose apsupo Antalieptės stribai. Uolai pasidarbavo J. Kanapeckas, V. Zalūba ir Šapkinas. Suėmė, tardė, mušė Zarasuose, paskui veždamis į Uteną, 1945m. birželio 5d. prie Degučių nušovė ir užkasė pakelėje, apskelbę, kad aršus nacionalistas bandė pabėgti.

Tu pačių metų spalio 21d. Drusénų kaime stribai nušovė tris partizanus. Vieną jų atpažino, tai buvo aštuoniolikmetis Petras Straižys iš Kaniūkų km.

- Jau antrą banditą patiesėm!... šaipėsi stribas V. Zalū-

ba, - dar nudėsim Kardamavičių Joną ir bus tvarka!..

- Ar ir tas iš Kaniūkų? - paklausė stribų vadas Agejus Larinas ir nusikeikęs nusistebėjo, - tikras banditų lizdas!

Kažkas iš vietinių jam pritarė ir priminė, kad kaimo dar buvęs Kostas Vilimas, talkinės vokiečiams ir su jais pasitraukęs.

To užteko, kad prasidėtų kaimo naikinimas. 1945m. liepos 17d., nesugaudami partizano Jono Kardamavičiaus, į Perėmės srt. Belojevsko raj. Šarvoli kaimą išvežė senus jo tėvus: Kastantą Kardamavičių (1871-1956) su žmona Veronika (1880-1967) ir dukrą Eleną Žemaitienę (1913-1946) su dvejų metų sūneliu Mindaugeliu.

Elena Kardamavičiūtė stribų nemalonėn pateko pagal visus jų straipsnius: jos brolis buvo nesugaunmas, ji pati ištekėjusi už Broniaus Žemaičio į Šalinėnų km. Jo brolis Antanas Žemaitis (1896-1939 Kaune) buvo Lietuvos kariuomenės sava-

noris, majoras, už narsą mušant bolševikus apdovanotas Vyčio kryžiumi. Brolis Petras 1941m. vasarą vadovavo Šalinėnų kaimo sukilielių būriui. Būryje tarp narsiausių apylinkės vyru buvo broliai Bronius ir Vladas. 1944m. birželyje, artėjant rusų armijai, visi trys broliai stojo į Tévynės apsaugos rinktinę, spalio 7d. kovėsi prieš rusus prie Sedos. Išblaškius rinktinę, tik Vladui Žemaičiui pavyko prasiveržti į užsienį (mirė Anglicoje). O Petras su Broniuumi gimtinėje pradėjo aktyvia partizaninę kovą. Bronius žuvo miške, o Petras mirė Vorkutos lageryje. 1946m. tremtyje Perėmės srt. Šarvoli kaimo mirė Elena Kardamavičiūtė-Žemaitienė. Iš gimtinės grįžo senukai Kardamavičiai su anūkeliu Mindaugu.

Jonas Kardamavičius slapsėsi apie Avilius, jį lankė žmona Elena Mališauskaitė. 1948m. vasarą Grumbino sodybą apsupo stribai. Netoli nuo trobos stribų kulkos pakarto Joną Kardamavičių ir Vilių Pupeikį. Ilgai jų kūnai gulėjo Dusetų miestelio aikštėje, o vėliau nežinia kur juos užkasė.

Ankstį 1948m. gegužés 22-osios ryta partizano Jono Kardamavičiaus žmona Elena su vaikais nuskubėjo pas tėvus į Dubnų kaimą. Čia palikusi mažuosius trimetę Vandutę ir keturių mėnesių Mindaugelį išbėgo aplankytį vyro. Tada ir prasidėjo didžioji stribų operacija prieš "banditų" šeimas. Dubnuose apsupo Alfonso Mališausko sodybą. Jo sūnūs Balyš

(1910-1946) ir Mečislovas-Žygūnas (1914-1948) - narsūs Lietuvos partizanai, jau buvo žuvę kovose. Stribai į sunkvežimį įvařė Marija Girčytė-Mališauskienė (1886-1969), sumetė jos glėbin anūkelius Vandutę ir Mindaugelį. Su paklode ištempę iš lovos sergantį Alfonsą Mališauską (1863-1948), kaip maišą švystėlėjo mašinon. Senukas mirė traukinyje ir kažkurioje stotelėje buvo išmestas.

Likvidavę Žemaičio, Kardamavičiaus ir Mališausko šeimas, socializmo kūrėjai tėsė Kaniūkų kaimo naikinimą. Ta pačią dieną, tiesiai iš Dubnų kaimo atlėkė, suėmė žuvusio partizano Petro Straižio motiną Veroniką (1885-1963) su dukra Vale ir išvežė į Krasnojarsko krašto Poimenko raj. Karenos kaimą. Palaidojusi Sibire motiną, Valė Jurevičienė į Lietuvą grįžo 1967m. ir apsigyveno Kretingos raj. Nasrėnų k.

Tą dieną dar išvežė Teklę Jakavonienę (1896-1980) su vakaist-Aldona, Maryte, Rimantu ir nužudyto sūnaus Broniaus Jakavonio žmoną, mokytoją Veroniką Vitaitę. Visi į Lietuvą grįžo 1966 metais.

Taigi tik per vieną dieną Kaniūkų kaime socializmo kūrėjai išdraskė keturias sodybas, Sibiran išsiuntė 22 gyventojus. Nuo jų kulkų pokario kovose žuvo 3 Kaniūkų kaimo vyrai. Darbščių ūkininkų ir savanorių žemėje 1947m. birželio 12d. susirinkę Antalieptės pakalikai sulipdė pirmajį Zarasų apskrities kolchozą ir pavadinio jį Melnikaitės vardu. Bet jų idėjas ir darbus, kartu su jais pačiais palaidojo per Lietuvą nuvilnijęs Sajūdis.

Vytautas INDRAŠIUS

Sovietmečio tikėjimo laisvė

1934m. Ark. Jurgio Matulaičio palaikai buvo perkelti iš Kauno Katedros kryptos į Marijampolės Marijonų bažnyčią.

Girdžių klebonas bažnyčioje paskelbė, kad 1983m. sausio 27d., kaip ir kiekvienais metais, būrelis maldininkų ruošiasi vykti į Marijampolę (tada Kapsuka), į palaimintojo Jurgio Matulaičio mirties metines. Panoro važiuoti ir mokiniai. Pasimokėti eleraščių, balsingesneji mokesi giesmių.

Apie ruošiamą ekskursiją sužinojo Jurbarko saugumas. Ispėjo medpunktą, kad nerašytų atleidimų nuo pamokų.

Negalėdami nuvažiuoti planuotą dieną, nutarė važiuoti šeštadienį po pamokų. Susirinko apie 20 moksleivių būrelis iš Girdžių ir Jurbarko. Sausio 29d. maršrutiniu autobusu ieškyvo į Marijampolę. Vilkaviškyje paėmė pakeleivį milicininką. Pervažiavus Šešupę, vairuotojas sustojo išleisti milicininko. Paskui jis išlipo ir mokiniai. Tuščias autobusas nuvažiavo į stotį, kur jau laukė autobusas. Penki vyriškiai, parodę dokumentus vairuotojui, paklausė, kur keleiviai. Taigi jei ne milicininkas, mokiniai būtų nuvažiavę į autobusų stotį, kur juos būtų areštavę.

Marijampolėje pasisekė. Užtart nemalonumai laukė sugrįžus į Girdžius. Čia mokiniai tardė, gąsdino. Daugiausia nukentėjo ekskursijos vadovė vargonininkė Irena Jasiulytė. Ji buvo iškusta ir iškviesta pas prokurorą. Ją kaltino, kad laužo sovietinius įstatymus: suorganizavusi bažnytinį vaikų chorą, vadovavusi moksleivių ekskursijoms į Šiluvą ir Marijampolę. Grasino, jei nesiliausianti vaikų gadinti, būsianti nubausta pinigine bauda, o gal ir kalėjimo duonos teks paragauti.

I kovą prieš religinių sąjūdį išsijungė ir spauda. Jurbarko rajoniniame laikraštyje "Šviesa" buvo juodinami Girdžių bažnyčios tarnautojai. Redaktorė A. Svirbutavičiūtė straipsnyje "Nuriskit juodą akmenį" kaltino kleboną, kad šis saldainiai vilioja berniukus mišioms patarnauti, kad premijuoją vaikus, kurie daugiausia dieną lankési gegužinėse pamaldose...

Tokia tad tikėjimo laisvė buvo Lietuvos sovietiniai laikai. Dabar jie iškyla atmity kaip košmariškas sapnas. Belieka tik prašyti, kad visa tai Dievas įtrauktų į gerų darbų sąskaitą Anapusybėje. Viskas praeina geri darbai lielės.

Sokolovo "Osobyj banditskij otitel"

Mano motina ir sesuo Anelė Mikalaiciukaitė-Zarinskiene 1944m. buvo išvežtos į Sibirą-Permės sritį, Jurlińskij raj., Petraslavskij selsoviet, o 1946m. iš tremties pabėgo. 1948m. buvo sugautos. Motiną vėl grąžino į tą pačią vietą, o seserį nuteisė trejiems metams laagerio.

1957m. gržus į Lietuvą, téviškėje apsigyventi neleido, nes namai buvo užimti, ten išsitaikė kolūkio kontora, apylinkės taryba ir paštas. Jos apsigyveno Kaune, pas mano sesers dukrą. Motina mirė tremties nelaimių iškankinta 1978m.

Man gržus iš lagerio, 1968m. motina papasakojo, kaip ją suėmė pas gimines prie Saldutiškio. Greičiausiai buvo išduota. Ją areštavę enkavedistai ir skrebai tuoju pradėjo tardyti-klausinėti, kur aš esu. Ji sakė nuo mano aresto 1944m. liepos mén. manęs nemačiusi. Tuo tardymas ir baigėsi. Tada skrebai ir įgulos kareiviai ją kažkur vežėsi. O netoli Saldutiškio jau prasidėda Labanoro miškai. Kiek paėjus mišku, staiga užpuola "partizanai". Jai liepia gulti ir nesidairyt. Nutilus balsiam šaudymui, ji vis dar guli ir nejudė. Ją pakelia jau kiti, vadinamieji partizanai. Būrys didelis. Visi apsilikę lietuviškomis karinėmis uniformomis. Ji žiūri ir netiki savo akimis. Kas čia įvyko? Ją varę rusų kareivai visi guli negyvi, kruvini, tariamieji užpuolikai, "partizanai" jai ir sako: "Džiaukis, kad likai gyva, mes tave išvadavom!" Motiną jie pasiima globoti. Vėdasi jau ne keliu, bet į mišką. Kiek paėjus mišku, sustoja, užriša jai akis. Dar paėjus liepia pasilenkti, įveda į slėptuvę, akis atria. Mama žiūri ir savo akimis netiki: ant sienų šventi paveikslai, Lietuvos herbas. Vytis kab.

Tuoju pradėjo klausinėti apie mane, kur aš esu. Sako: "Mes jū gerau pažįstam, ne vieną kartą jū buvome susitikę, gal galėtum padėti dabar mums susitikti?" Mama sakė nieko nežinanti, nes buvo išvežta į Sibirą. Tuo viskas ir baigėsi. Tik prigrasino, kad niekam nepasakotų, ką matė, ką girdėjo. Bet ji jau suprato, kad tai buvo suruoštas spektaklis. Vėl jai slėptuvėje užrišo akis ir vėl vedė mišku, bet jau į priešingą pusę. Kiek paėjus, atriašus akis, vėl liepia gultis neva užpuola rusų kariuomenė. Aptilus šaudymui, ją pakelia nuo žemės rusų kareivai. Vėl tas pats: visi "partizanai" guli negyvi, kruvini. Kiek mano senutei motinai reikėjo dvipusios stiprybės tą viską išgyventi!

Šiame kagebistų surežisutame spektaklyje dalyvavo Vilniaus saugumo (KGB) majoro Sokolovo sudarytas "Osobyj banditskij otitel" - žudikų, kriminalinių nusikaltelių, skrebų gauja. Jų tikslas buvo pakenkti partizaniniams judėjimui. Jie žudė, plėškavo, terorizavo žmones partizanų vardu, padarė daug žalos partizaniniams judėjimui Lietuvos, kol buvo išaiškinti. Visa kaltė už tai tenka KGB, o didžiausia atsakomybė - buvusiai LKP, dabar persidažiusiai LDDP. Su jų palaiminimu buvo sukurti šitų barbarų daliniai.

1952m. liepos mén. antroje pusėje panašus spektaklis, surengtas to paties Sokolovo provokatorių grupės, įvyko mano žmonos téviškėje, Utenos apsk. Tauragnų valsč. Daunorių k. Augustino Stundžios vienkiemis buvo Daunorių miške, važiuojant nuo Tauragnų į Vaišnoriskės pusę. (Dabar ten niekas negyvena.)

Buvo taip. Vieškelis iš Tauragnų į Vaišnorinėn pusę éjo ne per toliausiai nuo namų. Pasi-

girdo mašinos užimimas ir tuoju vienkiemio gyventojai pamatė iš miško keliuku ateinant uniformuotus, ginkluotus kareivius. Kai šie priėjo prie namų, pasirodė, kad tais rusų kareiviais. Visi apsilikę lietuviška karinė uniforma, ginklai - įvairūs, kaip ir mūsų partizanų. Pasišvikenę pradėjo juokauti, vaizduodami partizanus, bet elgesi jie visai kitaip, negu partizanai. Prašė paruošti vakarienę. Jiems atsakė: "Dar bulvių pintinė atliko-imkite ir patys ruoškitės". Ir dar tiesiai, be jokių užuolankų, pridūrė: "Kai pas mus skrebai apsilanko, tai neprasto, kad jiems suruoštume vakarienę: patys šeimininkauja po spintas, stalčius, patys viską pasiima. Gaila, kad ir jus išmetė desantu neaprūpino vakarienę." Kai jie suprato, kad nepavyko apgauti, net neatsisveikinę iškeliavo ta pačia kryptimi, iš kur buvo ateję. Jų buvo apie 15 vyrų, visi kalbėjo lietuviškai.

O įgulos siautėjimai tėsėsi. Išdavikų buvo iškusta, kur tekykščiai partizanai lankosi, bet kad ir kiek buvo pasalų, jiems nepavyko partizanų aptikti, nors naudojosi visokiai negarbingais metodais.

Mano žmonos sesuo buvo areštota, kalėjė Zarasų kalėjime. Utenos kalėjime, taip kančinta, kad net plaukai buvo nuroauti. Sveikatą jis ten prarado, mirė nesulaukus nepriklausomybės. Visa jū šeima buvo vieninga, kiek išgalėdami padėjo partizanams ir maistu, ir žinomis. Štai jų vardai: Augustinas Stundžia, Teofilė Stundžienė, dukros: Anelė, Konstancija, Teklė. Nepalaužė jū bolševikų kankinimai, nors turėjo išgimtu vietus išsikelti, kad nebūtų išremti į Sibirą.

Vaclovas MIKALAIČIUKAS
Išnalina

KiM VILNIUS ČAIKIVI

1994m. vasaris

TREMINTINYS

7

1951 m. Vasario 16 - oji

1950m. rudenį iš užsienio su grupė bendražygių grįžo Juozas Lukša-Skirmantas. Nors greitos laisvės niekas nežadėjo, bet pats atvykimas nuteikė džiugiai- dar neužmiršo mūsų laisvasis pasaulis. Nudžugino ir VLIK'o politinė-ekonominė apybraiža "Laisvė ateina iš Vakaru", išspausdinta dideliu tiražu.

Netoli Butrimonių miestelio, Olendarnės kaime, Vinco Labanausko sodyboje įrengtoje slėptuvėje Naujuosiui 1951 metus- sutiko: Juozas Lukša-Skirmantas, A. Ramanauskas-Vanagas su žmona Birute, (Raklevičius?)- Tauras, Dzūko brolis- Tylius ir M. Jeruševičius-Lakštingala. Visi laukė Vasario 16-osios, kada turėjo būti transliuojama pirmoji "Amerikos balso" laida lietuviškai, reiškianti paramą iš už "geležinės uždangos".

Vasario 16-osios paminėjimui ruošémés iš anksto- jau sausio pabaigoje pasiuvome keliolika trispalvių vėliavų, kurias turėjome iškelti keliu kryžkelėse, prie mokyklų ar kitose žymesnėse vietose. Partizanų nuotaika buvo gera, laukėme nurodymu iš vadovybės: pirmiausia iš Skirmanto ir Vanago, srities vado Lito, apyg. vado Diemedžio, rinktinės vadų Kelmo ir Ungurio bei kitų.

Nepriklausomybės dienos išvakarėse vėliavos buvo iškeltos Junčionyse, Skraičionyse, Gervenuose, Kedonyse, Kaniūkuose, Venčiūnuose ir kitur. Šventės vakare Venciuñų kaime 30-ies partizanų būrys laukė atvykstant Skirmantu, Vanago, Tauro, Tyliaus,

"Geležinio vilko" partizanai: iš kairės Alfonsas Ščiglinas, Vytautas Kantaravičius, Petras Varanauskas, Jonas Pratusevičius, Petras Jankauskas

Lakštingalos. Deja, nesulaukėme... Liko neišklausyta ir pirmoji "Amerikos balso" laida. Kitą dieną sužinojome, kad vasario 16d. Jaunionių kaime neaiškiomis aplinkybėmis Talačkų sodyboje buvusioje slėptuvėje žuvo M. Jeruševičius-Lakštingala, Tauras, Kostas Baliukevičius-Tylius ir šeimininkų dukra Knišaitė. Tą pačią dieną jų palaikai buvo išniekinti Jiezno miestelyje. Skirmantas ir Vanagas su žmona buvo palikę Labanauskų sodybą ir vos išsigelbėjo nuo kagebistų. Tuo pačiu metu buvo sunaikinti bunkerai Pivašiūnų miške, kurie, laimei, buvo tušti. Kaip vėliau paaiškėjo, juos išdavė.

Taigi taip buvo sutikta "Amerikos balsu" laida mūsų, partizanų, gretose ir vadovybėje.

J. PRATUSEVIČIUS

Sintautų apylinkių partizanai

Nors Zanavykių lygumose maža miškų, tačiau pokario metais partizanai veikė aktyviai. Būrio vadu čia buvo Antanas Vizgirda-Kapsas, gimus 1918m., žuvęs 1947m. lapkričio 1d. Suodžių k. pas Rakauską. Kartu su juo žuvo Jonas Stankus, gimus 1919m. Žuvus Antanui Vizgirdai-Kapsui, būrui vadovavo jo brolis Leonidas Vizgirda-Keleivis, o šiam žuvus, trečias brolis Vytautas Vizgirda.

Vizgirdos gime netoli Šakių esančiame Vilkeliškių k. Jų tėvai turėjo 33 ha už Joną Stankų, kilusį iš Duobiškių k., suėmė 1946m. vasario 25d. kalino Sintautuose, paskui pervežę į Griškabūdžio kalėjimą (Griškabūdis tuo metu buvo Šakių apskrities centras, nes Šakiai per karą buvo sugriauti, sudeginti). 1946m. birželio 20d. Jonas Stankus, Justinas Baukus, kilęs iš Santakų k., Bandva iš Laukiškių k. ir Antanas Išganaitis, kilęs iš Klaulupių k. pabėgo iš Griškabūdžio kalėjimo. Jonas Stankus ir Antanas Baukus išejo partizanauti. Antanas Baukus-Karys, gimus 1923m., žuvęs 1947m. gegužės 24d. Smilglė k. Jo kūna, nuvežę į Griškabūdį, pametė ant gatvės. Užkasitas už buvusio kalėjimo.

Bandvos likimas nežinomas. Antanas Išganaitis išsislapstė. Dabar gyvena tėviškėje, Klaulupių kaime.

Antanas Baukus buvo bežemis. Baigęs Kauno amatų mokyklą, gyveno dėdės ūkyje. Žuvo Smitigų k. prie Paluobių. Telesporas Rimkus-Aidas, gimus 1927m., ir jo brolis Vladas Rimkus-Slaubas, gimus 1924m., buvo bežemiu valkai. Jų tėvai gyveno

Sintautuose pas Vasilukevičių. Čia 1948m. juos abu nužudytius įmetė į surutą duobę. 1991m. toje vietoje, kur palaidoti broliai Rimkal ir Juozas Kriauciūnas-Beržas, kilęs iš Voverių k. pastatytas kryžius. Juozas Kriauciūnas-Beržas, gimus 1925m., karo metu buvo paimitas į rusų kariuomenę. Lydėjo rusų generolą į Vokiečių Grįždamas iš Vokietijos į savo dalinį, užsuko pas tévus. Čia, sužinojęs, kad tévą suėmė saugumas į kariuomenę negrūžo. Norédamas atkeršti už tévo suėmimą ir mirštį, išejo partizanauti. Žuvo 1949m.

Antanas Mažeikia-Žvejas, gimus 1932m. Papartynų k. žuvę 1951m. Vincas Tunaitis-Patrimpas, gimus 1917m. Briedžių k. Vitas Jakštys-Žilvitis, gimus 1926m. ir Jonas Spirauskas-Putinas, gimus 1921m. žuvę 1947m. Kasikėnų kaime per Kalėdas.

Pranė Jurgilių-Žvalgą sunkiai sužieista paėmė gyvą. Paguldė į Zyplių ligoninę. Partizanams ne-

spėjus jo išvaduoti (buvo pasruošta), išvežtas į kalėjimą ir nuteistas 25-iams metams lagerio. Pateko į Norilsko lagerį, dalyvavo kalinių sukilime. Dabar gyvena Šakių raj. Panovių kaime.

Vokietis Algirdas Akombakas-Špicas, gimus 1928m. Maternų k. buvęs Žvirgždaičių stribas, išejo pas partizanus ir buvo narsus kovotojas. Žuvo 1950m. Gustas Kriauna, vokietis, gimus 1919m. Žęglijų k. žuvę 1947m. Antanas Žukauskas, gimus 1929m. Sintautų valsč. Voverių k. žuvę 1948m.

Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Turklių būrio aštuoni partizanai žuvę 1947m. per šv. Kalėdas prie Valakbūdžio kaimo, tarp jų žuvę Saidokas ir Balandis (pavardės nežinomos). Pastarasis buvo labai narsus.

Zanavykių kovoje Plokščių, Kidulių, Šakių, Sudargo ir kitų apylinkių partizanai toli gražu dar ne visi žinomi, todėl vertinga kiekviena informacija.

Kestutis BALCIŪNAS

Kuriame memorialą

Alytaus partizanų memoriale jau pastatyta Lietuvos kankinių koplytėlė. Gičis nežrazu, bet iš labai žraži. Neseniai pastatytais ir kryžių su užrašu "Zuvusiemis už Lietuvos laisvę". Plynėliems išsklotose aikšteliuose pastatyti 76 paminklukai su žuvusiu pavardėmis. Kiekvienam atskiras. Alytuje visos partizanų užkasiuose vienos taip sunokotos, kad nera vištis rasti patalkus ir juos perlaidot. I partizanų memoriale pavyko perlaidoti Mikulevičių-Zaibas ir Navaka-Baravyka. Jų patalkus išsausojo Puntos silas. Kitose paminklukose išamžinti žinomi partizanai ir vadac sen. Adolfas Ramanauskas-Uanačas, eik. Orlukas-Kazimieraitis, kpt. Jėlys-Ažuolis (abu Daivavos arvadai), Kazimieras Pyplys-Mazyulis, Daivavos aye. Štabo viršininkas Mykolas Petrauskas-Asas ir kt.

Per Uelnes cia dežė žvalkes. Buvo labai daus laužimo.

Dar laukia dideli darbai ir išlaidos. Reikiu išamžinti daugiau kaip 350 alytiškių, žuvusiu partizanine kovoje. Turime užimti, kad netrukus čia iškiliu skulptūra, simbolizuojanti Tai tos laisvės VIII.

Stasys INDRASIUS

Éjo berods antri ar treti pokario metai. Artėjant Lietuvos Nepriklausomybės minėjimo dienai- Vasario 16-a jai, mes, kaimo pramušgalviai (tuomet dar galne tiek iš patriotizmo, kiek norėdami paerzinti enkavedistus ir jų tarnus skrebus) nusprendėme miestelyje, netoli Šventosios, prie ieškojo, jis pertraukė virvagaliu man per pačius: "Paršeli, pats lendi į kalėjimą!" Vėliau, kiek atlyčės, graudenos: "Dovanok man, sūnau, kad taip su tavimi pasielgau. Juk mes visi gerai žinome, kas laukia už tokį žygį, o man būtų nepakeliamai sunku, jeigu tu pakliūtum. Tu teisus-

Iš mes kėlėme trispalvę

vieškelio iškelti vėliavą. Žinojome, kad raudonieji to labai bijo ir pagavę skaudžiai nubausti. Nors mūsų vėliava buvo nedidelė, kaip skarelė, bet sukėlė didžiulį raudonųjų sąmyšį. Rytojus dieną po kaimus pasklidio kariuomenė su šunimis.

Ko gero, mane išgelbėjo tai, kad buvau jų užkluptas pirtyje, kur rūkėme mėsą, todėl šunims labiau rūpėjo rūkoma mėsa, negu aš.

Kai pavojus praėjo ir téveliu pasisakiau, ką valkar vakare padarėme ir ko, mano manymu, jie

turime elgtis taip, kad žemė degtų po atėjūnų kojomis..."

Nežinojau tada, kad ir tévelius kovojo- buvo partizanų ryšininkas, rémėjas ir už tai vėliau gavo "kelialapį" į Mordovijos miškų "kurortus".

Mergaitė, tada pasiuvusi mums vėliavą, po kurio laiko išėjo pas partizanus ir žuvo. Žuvo ir kitas draugas, trečiojo likimo nežinau. O aš, perėjės Norilsko ir kitus lagerius, dar tebegyvenu.

Bronius SKARDŽIUS

Utena

KOLYMA - NUOSTABI PLANETA

Tai žodžiai iš rusiškos dainos, kurioje sakoma, kad ten 12 mėnesių žemos, kiti- vasaros.

Kalėjau Kolymoje nuo 1949m. iki 1956m. pabaigos. Iš Magadano nuvežę į Berijos aukso sodrinimo lagerį. Po kelių mėnesių perkėlę į netoli esantį Matrosovo lagerį. Iš jo šachtų kasėme auksingą rūdą Berijos fabrikui.

Jau kelinti metai bražau Magadanui pavaldžiu lagerių žemėlapį. Vyriausiai lagerių valdybai priklausė Magadano sritis. Čiuktokas autonominė apygarda. Jakutijoje nemaža dalis Kolymos, Indigirkos ir Janos upių baseinai, Vrangelio sala. Tai maždaug septintadalis Sovietų imperijos. Dauguma kalinių buvo aukso, volframų, urano, anglies ir kitų iškasenų kasyklų darbo jėga. Kaip kurie tiesė kelius, kurių mišką ar dirbo kitokių darbus.

1948m. prie Magadano vyriausios valdybos buvo įkurtą Berlagą lagerių valdyba, kuriai priklausė dalis lagerių, skirtų tik politiniams kaliniams. Tačiau ir bendrojo režimo lageriuose liko dalis politinių kalinių. Gamybos sumetimais jie vėlgi buvo grąžinami į Berlagą.

Nors praėjo nemažai metų, daugelis nebogai pamena lagerius, kuriuose teko būti, gal kiek sunkiau nusakyti tikslėnė geografinę vietą. Kuo daugiau liudininkų, tuo tiksliau galima nustatyti lagerio padėtį ir paskirtį. Yra tokų atvejų, kai apie lagerį žinoma nemažai, bet neįšiku, ar ten buvo lietuvių. Pvz.: Čkalovo lageris buvo kriminaliniu, jo vieta žinoma, bet tik iš Vlado Štilpos straipsnio "Tremtinijoje" sužinojome, kad Jame irgi buta lietuvių. Būtų gerai sužinoti, kuriuose Kolymos lageriuose jis dar buvo.

Labai maža žinių apie Anadyrio rajono lagerius, ten daugiausia buvo anglies kasyklos. Liudininkų neatsirado iš Janos upės žemupio rajono, kur lagerių centras buvo Deputatskij. Vargu ar atsirasa liudininkų iš Vrangelio salos lagerių, nes sakoma, kad iš ten kelio atgal nebuvo. O gal? Mažoka duomenų iš Omsukčano, Srednekolymsko rajonų.

Būtų labai gerai, jeigu gaučiau raštu, dar geriau žodžiu, pažiūrėjus apie Magadano lagerius, apie jų vietą, paskirtį, bent tai, ar juose buvo lietuvių. Manau, aš taip pat galėčiau nemažai pasakyti savo likimo draugams, nes esu susipažinęs su visa ta teritorija. Mano adresas: Vilties 20-19, 5300 Panevėžys, tel. 65049.

Vytautras PUPELIS

Laiminga nelaimė

Vėlyva 1950m. pavasarį lietui permekti naktį į mūsus namus atėjo pailsėti partizanai: Juozas Kemeklis-Rokas, Balys Žukauskas-Žaibas ir Jonas Mockus-Vėjas. Po trijų parų pasibaigus liūčiai, J. Kemeklis ir J. Mockus išejo į mūsus, o B. Žukauskas-Žaibas dar pasliko. Rytojus dieną jam į klojimą nunešiau pusryčius. Vos man jėjus vidun, nuo grėdų smarkiai bumptelėjo ant grindinio keli šaudų kūliai, o paskui juos- Balys. (Grėdai-pastogėje ant saramų pritaisyti karčių lubos su šaudų kūlio paklotu. Ant tokų lubų džiovinamos linų galvelės arba šaudai stogui dengti. Kūlius kraudavome varpu galais į lubų pakraštį, kad pelés jų nekapotų. Tie kūlių galai kabojo beveik visai ore.) Už jų 6-7 metrų aukštysteje ir slėpėsi partizanai. Vargšas Balys nepastebėjo, kur baigiasi tos lubos. Jis žengė į kūlio galo ir visu svoriu krito ant grindinio. Aš persigandės pribėgau prie jo. Jis gulėjo be žado pusiau aukštelinkins. Pagalvojau, kad užsimušė. Išbėgę į kiemą pasisėmiau kibirą vandens ir nuskubėjau klojiman. Jis tebegulėjo. Šliūkšteliėjus vandens, atsipeikė. Ėmė kalbėti, pasakė, kad nesusiežidės, tik susitrenkės.

Reikėjo paslepsti jį kur kitur. Šiaudų klojime beveik nebuvu likę. Reikėjo iš naujo ropstis ant grėdų, nes ilgos kopečios buvo likę virš Radęs trumpesnės kopečias, šiaip taip užkopiu basas ant tų karčių, nuleidau žemyn ilgasias kopečias, nuėmiau ginklus. Partizanas atsigavo, papustyčiau. Atnešiau jam savo rūbus, o jo paėmiau džiovinti. Po dviejų dienų Balys Žukauskas-Žaibas, nuoširdžiai padėkojės, atsisveikino. Nežinau, kur jis išejo- partizanai retai kada pasisakydavo, kur einą. O ši istorija, ačiū Dievui, baigėsi laimingai.

Stasys INDRASIUS

1994m. vasaris

TREMINTINYS

8

IVYKIAI

RADVILIŠKIS. Sausio 22d. metiniame susirinkime skyrius apsvarstė savo darbą ir pasitarė dėl ateities. Kalbant apie tautos atminties išsaugojimą, pastebėta, kad reikėtų labiau bendrauti su mokyklomis ir kultūros įstaigomis, paraginta remti "Tremtinio" ir Sajungos knygų bei žurnalo "Laisvės kovų archyvas" platinimą. Žemės savininkų sajungos Radviliškio pirmininkas V. Bartkus pasiūlė skyriaus veiklai remti savo pagalbos ranką – 50 litų per mėnesį, rajono Sajūdžio pirmininkas bendradarbiavimą veiklos klausimais. Žodį tarė svečiai iš Šiaulių Sajungos Šiaulių skyriaus pirmininkas Č. Dirkė. Vėliau šio skyriaus scenos mėgėjų būrelis parodė V. Cinausko "Poviliuką" (vad. D. Cinauskaitė-Verbylienė), padainavo N. Lesicko vaduojamas choras.

Priimti kreipimaisi į Lietuvos valstybės vadovus svarbiausiais klausimais.

Radviliškio raj., Baisogala

Stasys GENTVILAS

GARLIAVA. Sausio 29d. kultūros namų salėje įvyko Garliavos politinių kalinių, tremtinių, laisvės kovotojų, Krikščionių demokratų partijos, Tėvynės sajungos (Konservatorių) sajūdininkų visuotinis susirinkimas.

Susirinkimas pradėtas "Laisvės kovų" ansamblio (vad. A. Padleckas) giedamu himnu, dainomis.

Renginiui vadovavo Sajūdžio atstovas Andriuškevičius. PKTS Garliavos skyriaus pirm. V. Žindžius padarė ataskaitinį pranešimą. Paskui kalbėjo A. Lukša, Vasiliauskas, J. Armonaitis, S. Andriušis.

Susirinkime dalyvavo ir kalbėjo Seimo nariai A. Endriukaitis ir A. Eigirdas.

Jonas KIRLYS

Neatsiliekame

Dar 1991m. Šiaulių politinių kalinių ir tremtinių skyrius susilaukė kūrybingos narės. Aktorė Dalia Cinauskaitė-Verbylienė ėmėsi darbo ir susibūrė dramos ratelis. Vaidinimui Dalia parinko savo brolio, poeto Vytauto Cinausko dramatišką kūrinėlį "Poviliukas". Tai paauglio dienos tremtyje, jo svajonės ir lemtis. Ją aktorė mūsų scenoje atgaivino ypač daug skirdama dėmesio sceninei kalbai ir biografiniams savo aktorių, buvusių tremtinių, išgyvenimams.

"Poviliuką" sekmingai vaidinome ne tik Šiauliuse, bet ir Vilniuje. Ten, istorijos muziejuje, mus net filmavo. Džiaugiamės, kad žmonės mus suprato ir įvertino. Po to vadovė ėmėsi su mumis repetuoti antrąją šio spektaklio dalį. Po keletos mėnesių ji visą parodėme savo skyriaus nariams. Ir vėl buvome šiltai sutiki. Tada ir prasidėjo "Poviliuko" kelionės: Rainiai, Ginkūnai, Tytuvėnai, kelios Šiaulių mokyklos ir t. t.

Gyvojame vien kitų vargais ir džiaugsmais pasidalydami ir į žmones išeidami. Tarp mūsų yra ir scenos technikas, apšvietėjas. Tai tremtinės Reginos sūnus Sigitas, labai sumanus ir geras jaunuolis.

Sausio 22d. savo "Poviliuką" vežėme į Radviliškį. Ten taip pat salė su mumis juokesi, verkė ir dainavo. "Kol dainuosim, tol gyvuosim", - sako balsingieji. Neatsiliekame ir mes.

Šiauliai

Marija RIMKIENĖ

PANEVĖŽYS. Trijų Karalių dieną Dailės galerijoje savo veiklos penkmečio proga koncertavo Politinių kalinių ir tremtinių choras ir susilaukė daug aplodimentų, gražių palinkėjimų.

Iš septynių dešimčių dainininkų yra ir 1941-ųjų metų tremtinių: Marija Pugžlienė ir Adelė Kuprienė. Dainuoja ir Danutė Juodelienė, kurią į amžinojo įšalo žemę okupantai ištremė vos pusantrų metukų.

Chorui vadovauja Margarita ir Rimas Vaičekonai-Altaičius krašto tremtinių vaikai. Sis puikus kolektyvas sekmadieniais koncertuoja Kristaus Karaliaus katedroje.

Aldona SUČYLAITĖ

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio pažymą: Juozas Raklevičius, Stasys Raklevičius (po mirties), veike Alytaus raj.; Romualdas Petrovskis, veikes Švenčionių raj.; Dominikas Balčiūnas, veikes Biržų raj.; Algimantas Jakubauskas, veikes Lazdijų raj.; Vytautas Sedženiauskas, veikes Vilkaviškio raj.

Atsiliepimus prašome siusti Rezistencijos dalyvių teisių atstatymo komisijai, Laisvės al. 39, 3000 Kaunas.

ATSILIEPKITE!

Kazimieras PETRAŠKA, g. 1928m. Marijampolės raj., Daugirdų k. Mokytojavo Prienų raj., Žiūronių pradinėje mokykloje. Turėjo ryšį su partizanais: 1950m. pavasarį buvo mobilizuotas į sovietinę kariuomenę, tarnavo Baltarusijoje, Slucko mieste. Ten 1951m. buvo suimtas ir 1952 06 20 nuteistas mirties bausme. Žinančią apie jo rezistencinę veiklą, tragiską likimą bei jo amžinojo poilsio vietą atsiliepti prašo **Julija PETRAŠKAITĖ-RIMKIENĖ**, **Juknevičiaus 2-7, Marijampolė, tel. 74831.**

Stasys PAŠKEVIČIUS kiles iš Kėdainių apskr. Su Stasiu 1947m. vasarą kartu bėgo me iš Nyroblago, Lesnaja lag-punkto. Septintą pabėgimo dieną Stasys pagavo "čeldonai". Žinau, kad liko gyvas. Jo ieško **Alius RUPAINIS, Klaipėdos 94a-101, Panevėžys, tel. 41391.**

Juozas URONAVIČIUS Vytas KAIRYS suimtas 1948m. Klaipėdoje, Vilniaus 29. Jo ieško **Stasė RUGULLIS, Posenez st. 7, 76437 Rastadt, Germany.**

KIRDULIS, Br. MEŠKAUSKAS, Jonas GULIAKAS, Br. LAZAUSKAS, Alfonsas BLĘKA, Juozas MIKOLIŪNAS, Ipolitas LUKOŠEVIČIUS, ŽEKONIS, STARKUS, nuo 1944m. gruodžio iki 1945m. sau-sio 21d. buvę Frankenhagene.

MEŠKAUSKAS, VYZINTAS, VITKUS, KRIOVĖ, 1945m. balandžio pabaigoje sugrižę į Lietuvą iš Anklamo (Vokietija). Ju ar jų artimujų ieško **Juozas PACINSKAS, Būrumė 7, Ukmergė, tel. 53505.**

Saugokime Nepriklausomybę

Artejant Vasario 16-ajai, prisimenu 1941-uosių, kai buvo suimti Žagarės gimnazijos mokiniai už tai, kad klijavo atsišaukimus, raginančius švesti garbingą savo valstybės atkūrimo dieną. Vasario 16-ąją iškélé trispalvę mokiniai buvo

Iš kairės: Vincas Bunevičius, Juozas Jarulis, Morkūnas, viršuje – Vincas Eglinskas (žuvo šachtose). 1954 m.

Iš kairės: Juozas Jarulis, Jančiauskas (trečiojo pavardė nežinoma). 1955 m.

suimi, žiauriai tardomi, o vėliau išvežti nežinia kur ir nužudyti.

Lietuvio širdžiai visada labai brangi buvo Vasario 16-osios šventė.

Šios šventės proga kviečiu visus atgautą laisvę saugoti ir ginti, nors tamsios jėgos dar nori grąžinti raudonaijį bolševizmą. Tik komunizmas jau miręs ir daugiau neprisikelis.

Žagarė – Juozas JARULIS

I eileje iš kairės pirmas – Antanas Kelpšas (mires), ketvirtas – Juozas Jarulis; II eileje slėvi iš kairės antras – Kleiva, iš dešinės pirmas – leitenantas Krivickas, greta – Jonas Stonys. Komija, Intos trečias lageris

Nuotraukas atsiuntė ir atsiliepti prašo Juozas JARULIS, Tilto 10, Žagarė.

ILSĒKITĖS RAMYBĖJE

Boleslovas Cibulskis

1913 - 1994

Sausio 12d. mirė buvę partizanas Boleslovas Cibulskis-Klajunas.

Velionis gimė 1913m. Kelmės raj. Mėslidių k. ūkininko šeimoje. Baigęs gimnaziją ir policijos mokyklą, dirbo Kelmėje kriminalinio poskyrio viršininku.

Nuo 1945m. Klajuno slapyvardžiu vadovavo partizanų būriui Kelmės, Joniškio krašte. Buvo 3 kartus sužeistas. 1948m. areštuotas ir karo tribunolo nuteistas 25 metams. Kalėjo Intos lageriuose 17 metu, ten pat 5 metus gyveno tremtyje. I tėvynę gržtai neleido, tad iškūrė Latvijoje. 1988 metais gržo į Lietuvą, gyveno Radviliškio raj. Karčemų kaimė. Palaidotas savo gimtinėje – Kelmės raj. Pakražantės miestelio kapinėse.

Šviesus jo atminimas ilgai išliks mūsų atmintyje.

LPKTS Radviliškio skyrius ir Radviliškio Sauliai

Marija Simanavičienė

1906 - 1994

Sausio 16d. iš Kudirkos Naumiesčio kapines amžinam po ilsiui atgulė buvusi tremtinė Marija Simanavičienė.

Velionė gimė ir užaugo Naumiestyje. 1937m. liko našlė su 5 vaikais. Vyresnysis rezistencijoje žuvo 1947m., jaunesnysis – Juozas Simanavičius-Smauglys, "Taurė" apygardos partizanas, žuvo 1948 05 02. Po mėnesio motiną su trim nepilnametėmis dukromis ištremė į Krasnojarsko krašto Mansko raj. Anastazino gyvenvietę. I Lietuvą gržo po dešimties metų.

Apie devyniolikmečio sunaus Juozuko žuvimą Marija sužinojo iš Vilkaviškio Sajūdžio laikraščio "Dobilas". Apgailėstavo, kad perlaidojant sunū ir abu jo kovos draugus, dalyvauti negali: tremtis dešimčiai metų buvo paguldžiusi ja į sunkios ligos patalą.

Netekties valandą liūdi artimieji ir likimo draugai

Kaina 40 ct

tel. 223508

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

1994m. vasario 9 d. Nr. 3 (108). SL289.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas,

Redakcija: Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Simanaitis, Irma Žukaitė

Rinko ir maketavo Rasa Černeviciūtė. Spausdino valst. "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 8000. Užs. Nr. 1906